

Ungas livssituation i siffror

Lupp 2015 - Högsby kommun

Caroline Hansén & Jo Skåmedal
Fakulteten för samhällsvetenskap
Utrednings- och forskningsservice
Linnéuniversitetet

”Jag skulle vilja påverka skolpolitiken mer. Jag tror att vi som går i skolan vet bättre vad vi vill förbättra eftersom vi befinner oss i den miljön.”

(Elev i åk 8)

Innehållsförteckning

INTRODUKTION	8
BAKGRUND	8
SYFTE	8
DISPOSITION	9
RAPPORTLÄSNING OCH RESULTATTOLKNING	10
URVAL	10
DATAHANTERING	10
JÄMFÖRELSEGRUNDER	10
UNGDOMAR I ÅRSKURS 8	13
FRITID	13
<i>Möjligheter till fritidsaktivitet</i>	13
<i>Arena för fritidsaktiviteter och medlemskap</i>	15
<i>Sammanfattning</i>	16
SKOLA	16
<i>Trivsel, sociala relationer och bemötande</i>	16
<i>Miljö och upplevelser</i>	17
<i>Inflytande och delaktighet i skolan</i>	18
<i>Sammanfattning</i>	19
POLITIK OCH SAMHÄLLE	20
<i>Intresse på nationell och internationell nivå</i>	20
<i>Inflytande och delaktighet – förutsättningar och villkor</i>	20
<i>Ungdomars förtroende för vuxna personer</i>	22
<i>Sammanfattning</i>	22
TRYGGHET	22
<i>Känslan av trygghet och otrygghet på fysiska platser</i>	23
<i>Hot, våld och kränkande/orättvis behandling</i>	23
<i>Sammanfattning</i>	25
HÄLSA	25
<i>Ungdomarnas allmänna hälsotillstånd</i>	25
<i>Träning, kostvanor, samt konsumtion av alkohol, tobak och droger</i>	26
<i>Sammanfattning</i>	27
ARBETE	27
<i>Extrajobb och sommarjobb</i>	27
<i>Sammanfattning</i>	27
FRAMTID	28
<i>Flyttplaner</i>	28
<i>Sociala relationer och framtidsutsikter</i>	28
<i>Sammanfattning</i>	29
UNGDOMAR I ÅRSKURS 2	31
FRITID	31
<i>Möjligheter till fritidsaktivitet</i>	31
<i>Arena för fritidsaktiviteter och medlemskap</i>	32
<i>Sammanfattning</i>	33
SKOLA	34
<i>Trivsel, sociala relationer och bemötande</i>	34
<i>Miljö och upplevelser</i>	35
<i>Inflytande och delaktighet i skolan</i>	35
<i>Sammanfattning</i>	36

POLITIK OCH SAMHÄLLE	36
<i>Intresse på nationell och internationell nivå.....</i>	36
<i>Inflytande och delaktighet – förutsättningar och villkor</i>	37
<i>Ungdomars förtroende för vuxna personer</i>	38
<i>Sammanfattning.....</i>	38
TRYGGHET.....	39
<i>Känslan av trygghet och otrygghet på fysiska platser.....</i>	39
<i>Hot, våld och kränkande/orättvis behandling</i>	39
<i>Sammanfattning.....</i>	40
HÄLSA	41
<i>Ungdomarnas allmänna hälsotillstånd.....</i>	41
<i>Träning, kostvanor, samt konsumtion av alkohol, tobak och droger</i>	42
<i>Sammanfattning.....</i>	42
ARBETE.....	43
<i>Extrajobb och sommarjobb.....</i>	43
<i>Sammanfattning.....</i>	43
FRAMTID.....	43
<i>Flyttplaner</i>	44
<i>Sociala relationer och framtidsutsikter.....</i>	44
<i>Sammanfattning.....</i>	45
SLUTSATSER	46
FRITID	46
SKOLA	46
POLITIK OCH SAMHÄLLE	47
TRYGGHET.....	48
HÄLSA	49
ARBETE.....	50
FRAMTID.....	50
REFERENSER	51
INTERNET	51
APPENDIX A – TABELLER, ÅK 8	52
APPENDIX AII – TABELLER, ÅK 2	55

Tabellförteckning

Tabell I:1: Deltagandegrad	14
Tabell I:2: Mötesplatser och vänskap	15
Tabell I:3: Trivsel, bemötande och sociala relationer.....	17
Tabell I:4: Ungdomars skolmiljö.....	18
Tabell I:5: Delaktighet i skolan.....	19
Tabell I:6: Intresse för politik och samhällsfrågor.....	20
Tabell I:7: Möjligheter till inflytande	21
Tabell I:8: Viljan att påverka	21
Tabell I:9: Anledningar till att inte påverka.....	22
Tabell I:10: Trygghet på fysiska platser	23
Tabell I:11: Hot, våld och trakasserier.....	24
Tabell I:12: Ungdomars utsatthet.....	24
Tabell I:13: Fysiska och psykosociala besvär.....	26
Tabell I:14: Extra- och sommarjobb	27
Tabell I:15: Planer efter grundskolan	28
Tabell I:16: Flyttplaner	28
Tabell II:1: Deltagandegrad.....	32
Tabell II:2: Mötesplatser och vänskap.....	33
Tabell II:4: Skolmiljö.....	35
Tabell II:5: Delaktighet i skolan	36
Tabell II:6: Intresse för politik och samhällsfrågor	37
Tabell II:7: Möjligheter till inflytande.....	37
Tabell II:8: Viljan att påverka.....	37
Tabell II:9: Anledningar till att <i>inte</i> påverka	38
Tabell II:10: Trygghet på fysiska platser	39
Tabell II:11: Hot, våld och trakasserier	40
Tabell II:12: Utsatthet.....	40
Tabell II:13: Fysiska och psykosociala besvär	41
Tabell II:14: Extra- och sommarjobb.....	43
Tabell II:15: Planer efter gymnasiet	44
Tabell II:16: Flyttplaner.....	44

Introduktion

I det inledande avsnittet ges en kort presentation av vad som hänt inom det ungdomspolitiska området på nationell och kommunal nivå, samt syftet med Lupp-undersökningen.

Bakgrund

2001 införde dåvarande Ungdomsstyrelsen enkätundersökningen Lupp som står för *”Lokal uppföljning av ungdomspolitiken”* i syfte att stödja landets kommuner i deras ungdomspolitiska arbete. Bakgrunden till Luppen är att de flesta beslut som berör ungas livs- och levnadsvillkor fattas på kommunal nivå. Kommunernas satsningar och politiska inriktningar är därmed centrala i det nationella ungdomspolitiska arbetet.¹ Den nationella ungdomspolitiken har varit sektorsövergripande och berört områden såsom utbildning, inflytande, hälsa, fritid och kultur, samt arbete.²

1 april 2014 bytte Ungdomsstyrelsen namn till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF). Anledningen var att den nationella ungdomspolitiken ändrade inriktning och mål. Grunden i den nya nationella ungdomspolitiken är att alla ungdomar mellan 13-25 år ska ha *”goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen”*.³ Ungdomspolitikens nya strategi är att alla satsningar som berör ungdomar bör utgå från ett ungdomsperspektiv, samtidigt som den grundar sig på tre prioriterade områden – ungdomars inflytande, egen försörjning och psykisk hälsa. Den nationella ungdomspolitiken är vägledande för hur kommunerna kan realisera politiken i praktiken. MUCF:s ansvar ligger i att följa upp och analysera livs- och levnadsvillkor för barn och unga i kommunerna. Här spelar resultaten från Luppen en viktig roll. Vidare har ungdomspolitiken sin utgångspunkt i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och barnkonventionen.⁴ Konventionen stipulerar att:

- *Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras (Artikel 2)*
- *Barnets bästa ska sättas i främsta rummet vid alla beslut som rör barn (Artikel 3)*
- *Barn har rätt till inflytande och delaktighet i alla beslut som rör dem (Artikel 12)*⁵

Konventionen signalerar till vuxenvärlden att på ett mer insiktsfullt sätt inkludera barn och unga i beslut som rör deras liv, utveckling och framtid. Det handlar om att ta barn och unga på allvar, lyssna på dem och lära från dem, samt låta dem ha inflytande i frågor som berör unga.⁶

Syfte

Syftet med rapporten är att beskriva och analysera Lupp-studiens resultat av ungdomarnas upplevelser, tankar, funderingar och syn på deras levnadssituation och samhället de lever i.

¹ Wågman 2009, Prop. 2004/05:2 & Prop. 2013/14:191

² www.mucf.se 2016-02-12

³ Prop. 2013/14:191

⁴ www.mucf.se 2016-02-12

⁵ Unicef 2016, Rädda barnen 2016

⁶ Unicef 2016, Rädda barnen 2016 & Wågman 2009

Resultatet kan användas för att identifiera behov, utforma lämpliga åtgärdsplaner och konkreta handlingsinsatser för kommunens ungdomspolitik.

Disposition

Rapporten är disponerad enligt följande: först en *introduktion* som innehåller bakgrund till rapporten, syftet med rapporten samt metod. Sedan följer Lupp-enkätens resultatredovisning. Del I redovisar *ungdomar i grundskolans årskurs 8* och del II redogör för *ungdomar i gymnasiets årkurs 2*. Resultatredovisningen i del I och II är uppdelad i sju avsnitt; *Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete* och *Framtid*. Avslutningsvis följer *Slutsatser* där huvudresultaten knyts ihop till ett komprimerat underlag för kommunens fortsatta barn- och ungdomspolitiska arbete.

I rapportens resultatredovisning inleds varje kapitel med en kort beskrivning av innehållet och avslutas med en kort sammanfattning. De kommunvisa resultaten jämförs med riksgenomsnittet. För att inte belasta rapporten med för mycket detaljerade resultat återfinns en del material i Appendix. Hänvisningar till dessa tabeller lämnas fortlöpande i huvudtexten. För grundskolans årskurs 8 används Appendix tabellnumrering *A:tabellnummer* och för gymnasieskolans årskurs 2 används tabellnumrering *III:tabellnummer*.

I resultatredovisningen refererar ”ungdomar” och ”elever” till ungdomar i årskurs 8 (Åk 8) i grundskolan och i årskurs 2 (Åk 2) i gymnasieskolan. Jämförelser görs mellan kommunen och riket och det redovisas enligt följande: (22 jfr 26 procent), där första siffran är kommunens resultat och den andra siffran redovisar rikets procentsats. Det är alltid år 2015 som gäller om inget annat står

Rapportläsning och resultattolkning

Här redogörs för rapportens olika metodologiska implikationer

Urval

Studien riktar sig till ungdomar i årskurs 8 i grundskolan. För Åk 8 var populationen 68 och 61 svarade med en svarsfrekvens på 90 procent. Normalt brukar en svarsfrekvens över 50 procent anges som acceptabel. I Åk 2 var totalpopulationen 15 och antalet svaranden 12, och svarsfrekvensen följaktligen 80 procent. Som synes är det ett väldigt litet antal svaranden, vilket är viktigt att ha i åtanke då varje respondent utgör 8.2 procent. Så några få avvikande åsikter kan ge stora procentuella utslag när det är en så liten svarspopulation. Det är därför viktigt att vara känslig i tolkningen och innebörden av siffermaterialet och att vara försiktig med att dra slutsatser. Jämförelser med riket och utvecklingen gentemot sig själv över tiden blir ofta inte speciellt meningsfullt, varpå sådana paralleller endast dras vid enstaka tillfällen där det förefaller finnas en klar trend. Istället letas efter tydliga mönster som i bästa fall kan visa på likheter och skillnader. Följande resultatredovisning kommer i stort sett bestå av en bild av tolv gymnasieungdomar från Högsby och deras upplevelse av sin livssituation utifrån de sju fokusområdena. De tolv ungdomarna kommer inte vara representativa för alla 17-18 åringar i Högsby.

Datahantering

Datafilerna som rapporten baseras på har tillhandahållits av MUCF och statistikprogrammet SPSS har använts vid bearbetning och analys av resultaten. Frågor med fasta svarsalternativ har omkodats. Således har svaren ”mycket bra” och ”ganska bra” slagits samman till ”bra”. Att göra så är praktiskt för bivariat analys, samt även med tanke på att antalet svarande är relativt lågt. I annat fall skulle en eller några ungdomar motsvara flera procentenheter. Nackdelen vid omkodning är dock att nyansskillnader försvinner. Om 90 procent av eleverna svarar ”bra” på frågan ”vad tycker du om skolmiljön” så vet vi inte om det var 10 procent eller 80 procent som svarade ”mycket bra”. I förekommande fall noteras det i löpande text eller i fotnoter. Det gör att resultaten bör tolkas med viss försiktighet, både när det gäller jämförelser över tid och vid jämförelse med riket.

Den här typen av enkätstudie erbjuder inga möjligheter att *förstå* resultaten, begränsade möjligheter att *förklara* dem, varpå fokus huvudsakligen är att *beskriva* skillnader där de föreligger, samt att erbjuda rimliga tolkningar där det är möjligt.

Jämförelsegrunder

Jämförelser med riksgenomsnittet inkluderar *alla* typer av kommuner oavsett deras demografiska struktur, utbildningsnivå, storlek etc. Varje kommun är unik och har sina egna förutsättningar, villkor och utmaningar. Mot den bakgrunden är riksgenomsnittet inte alltid en idealisk referenspunkt, men ofta en praktisk referenspunkt. Att jämföra en kommun med riket bör dock ske med försiktighet utifrån flera skäl. För det första om kommunen uppvisar ett bättre resultat än vad riket gör, så finns risken att kommunen slår sig till ro med slutsatsen ”*men vi är bättre än många andra*”. Det finns alltid utrymme för förbättringar och utveckling, speciellt i relation till de nationella ungdomspolitiska mål som slår fast att *alla* ungdomar ska ha ”*goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen*.” För det andra innebär ”riket” inte alla Sveriges kommuner, utan resultaten är ett genomsnitt för de kommuner som valt att delta i Lupp-undersökningen de utvalda åren.

Lupp-enkäten dras med ett antal potentiella problem som läsaren bör hålla i minnet:

- *När antalet svarande* (totalpopulationen) är lågt, vilket förekommer i ett par kommuner. I inledningen till varje resultatdel redovisas svarsfrekvensen, dvs. antalet svarande i procent av antalet som erbjöds delta i undersökningen. I Lupp-undersökningarna är svarsfrekvens normalt hög, sannolikt beroende på att enkäterna besvaras under lärarledda lektioner. Det är viktigt att hålla i minnet att populationen i ett par fall är mindre än 50 elever och att svarsfrekvensen som redovisas inledningsvis täcker enkäter som är helt eller delvis besvarade. Svarsfrekvensen för enskilda frågor kan således vara lägre. I de fall där den låga svarsfrekvensen föranleder extra försiktighet i tolkningen anges det i anslutning till tabellen.
- *Jämförelse över tid* försvåras av att frågor tillkommit, tagits bort eller omformulerats. Vissa alternativ i fråga C2 "Hur tycker du det stämmer in på hur det är på din skola?" finns inte med 2009 eller 2015. Andra frågor finns med 2009 eller 2012, men ej 2015. Frågor har också omformulerats och därigenom fått en annan innebörd. Ett exempel är fråga B1 som 2015 formulerades "Hur mycket tycker du att det finns att göra på fritiden?". Motsvarande fråga 2012 löd "Hur mycket fritid har du?" Det är långt ifrån självklart att svaren på dessa två frågor kan jämföras.
- *Otydligt formulerade frågor.* En del frågor är formulerade på ett sätt som gör det svårt att förstå hur eleverna tolkat dessa, och det blir därför svårt att formulera rimliga tolkningar av svaren. Ett exempel är fråga E2 "Hur ofta känner du dig trygg i hemmet?". Den elev som inte svarar "Alltid" kan göra det eftersom hen är mörkrädd eller eftersom hen utsätts för misshandel eller andra övergrepp. Lämpliga åtgärder från kommunens sida, om några, skiljer sig naturligtvis åt beroende på varför eleven inte alltid känner sig trygg hemma. Men Lupp ger som tidigare nämnt inte utrymme för en sådan analys, utan nöjer sig med att beskriva och inte förstå eller förklara.

Resultatredovisning del I: Grundskoleelever i årskurs 8

Ungdomar i årskurs 8

Först ges en kort presentation av ungdomarna i årskurs 8 och hur de upplever sin levnadssituation. Sedan fortsätter avsnittet med de sju fokuserade områdena: Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete samt Framtid.

Ungdomarnas upplevelse av sin levnadssituation har kategoriserats till sex aspekter som är betydelsefulla i deras liv; *skolan, kompisar, familjen, ekonomi, framtiden och livet som helhet*. I Högsby har levnadssituationen förbättrats för fyra av sex möjliga aspekter av livssituationen som är jämförbara över tid. Förändringarna är moderata för flertalet av aspekterna och störst för *ekonomin* (plus 22 procent 2015 jfr 2012), men även vad gäller *familjen, kompisar* och *skolan*. Nöjdhetsgraden ligger i närheten av övriga rikets för alla sex livsaspekterna. Generellt sett upplever ungdomarna i Högsby sig vara relativt nöjda med livet i stort. För mer detaljerad information av ungdomarnas nöjdhet med sina liv och utvecklingen över tid, se Appendix tabell A:2.

Fritid

Vid närmare studier av hur Högsbys ungdomar upplever sin fritid, ses först och främst att ungdomarna inte är så nöjda med utbudet av fritidsaktiviteter att sysselsätta sig med. Fyrtioen procent uppger att det finns mycket att göra på fritiden, en sänkning på tre procentenheter från Lupp 2012, och 33 procent under riksgenomsnitt, se Appendix, tabell A:1. Ser man till hur nöjda ungdomarna är med sin fritid blir resultatet att 87 procent är nöjda med sin fritid, vilket ligger bara lite under riksgenomsnittet, se Appendix tabell A:2.

Möjligheter till fritidsaktivitet

För att ungdomarna ska ha möjlighet att ta del av fritidsutbudet i kommunen krävs att de upplever att de har tid att avsätta. I mångt och mycket handlar det om att få olika delar i livet att gå ihop, att fördela tiden och energin mellan skolan, fritiden och hemmet på bästa sätt. Sjuttioåtta procent anser att det finns saker att göra på fritiden, men att inte så mycket av det som erbjuds intresserar dem, se Appendix tabell A:3. Det är inte heller förvånande att konstatera att de ungdomar som anser att det finns lite eller inget att göra på fritiden också är de ungdomar som anser att de inte är intresserade av de fritidsaktiviteter som erbjuds.

På frågan om vilka *fritidsaktiviteter de saknar* var vissa aktiviteter återkommande. Trots att ungdomarna generellt sett svarade att de hade väldigt/ganska mycket att göra, är det framträdande att de upplever att det ändå saknas en del aktiviteter. Önskan om bland annat fler idrottsanläggningar berördes av ungdomarna. Fritidsaktiviteter över tid inom temat idrott/träning uppgav ungdomarna sig sakna. Några citat följer nedan:

"I Högsby kommun finns det egentligen bara fotboll. Jag och ett par andra har just börjat med parkour. Det finns dock näst intill inga andra sportarter här i omgivningen."

"Innebandy, handboll, motocross i skogen, gokart, folktrace, badhus, paintball, volleyboll."

Mötesplatser är ett annat tema som är återkommande. Likheten med riket är påfallande:

"Biokvällar, disco/fest, resor till badhus eller andra aktivitetshus, bowling"

"Det finns nästan ingen alls aktivitetsprogram där jag bor, så jag skulle vara väldigt tacksam för vad som helst, kanske ett större bibliotek eller simhall."

"Mindre affärer, som till exempel ett bageri eller ett café där man kan sitta och göra läxor med en kompis, eller någonstans där man kan hitta på saker tillsammans"

"Det skulle va kul om det kunde ha funnits en offentlig studio där man kan komma och spela in musik och annat."

Generellt sett upplever ungdomarna i Högsby problem med att utöva fritidsaktiviteter i ungefär samma utsträckning som vad ungdomarna i riket gör. Något färre ungdomar i Högsby är förhindrade att utöva fritidsaktiviteter för att föräldrarna säger nej (22 procent jfr 26 procent för riket 2015) eller att kostnaden utgör ett hinder (33 procent jfr 38 procent för riket 2015). För fullständig översikt se Appendix tabell A:3.

Aktivitetsmått i enkäten tar endast hänsyn till vilken *frekvens* (dag, vecka, månad etc.) fritidsaktiviteten utförs, men inte till *hur mycket tid* (antal minuter och timmar) respektive fritidsaktivitet tar i anspråk. Därmed är det svårt att fördjupa bilden om ungdomarnas fritid är i balans eller inte.

Tabell I:1: Deltagandegrad

B 3 – Hur ofta gör du följande på din fritid? ⁷	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Tränar/idrottar (veckovis)	-	-	76	-	-	79
Foto/film, tecknar/målar, skriver, pysslar, syr (veckovis)	-	-	31	-	-	30
Spelar TV-spel, onlinespel eller dataspel (veckovis)	60	-	56	65	-	60
Läser böcker, tidningar, artiklar, bloggar (veckovis)	-	-	51	-	-	55
Besöker bibliotek (månadsvis)	52	30	17	21	32	33
Är ute i naturen (veckovis)	56	-	65	43	-	58
Går på ungdomens hus, fritidsgård (veckovis)	21	24	26	20	17	18
Går på konsert (årsvis)	64	-	53	56	-	53
Går på teater, musikal eller dansuppvisning (årsvis)	53	-	64	50	-	45
Går på museum eller utställning (årsvis)	25	-	64	47	-	58
Går på match eller annat idrottsevenemang (veckovis)	13	23	15	13	19	25

Den mest framträdande fritidsaktiviteten i både Högsby och riket är regelbunden *träning/idrottande* som sker varje vecka där ungdomarna i Högsby 2015 ligger lite under riksgenomsnittet (76 respektive 79 procent i riket 2015). Andra vanliga veckovisa aktiviteter är att vara ute i naturen, läsa böcker, spela Tv-

⁷ Fritidsaktiviteterna har reviderats både 2009 och 2012. Vissa har slagits ihop, förändrats eller tagits bort, vilket försvårar jämförelsen över tid. Observera även att deltagandefrekvensen skiljer sig mellan fritidsaktiviteter. Vissa fritidsaktiviteter (idrotta och spela Tv-spel) har en hög andel "flera gånger i veckan".

spel samt titta på film och teckna, skriva och pyssla som ungefärligt sker i samma utsträckning som i övriga riket. Det som skiljer sig lite mera från riket är att vara ute i naturen som sker i högre utsträckning än på riksnivån (65 jfr 58 procent för riket). Även att gå på fritidsgård görs lite mera i Högsby medan man besöker biblioteket betydligt mindre än i riket. För övrigt är det inga stora skillnader mellan vilka aktiviteter som ungdomarna i Högsby och riket väljer att lägga sin tid på. Detaljer finns i tabell I:1.

Arena för fritidsaktiviteter och medlemskap

I undersökningen studeras var ungdomarna träffar sina kompisar på fritiden. Ett första konstaterande är att de träffas hemma hos varandra oavsett var i landet de är bosatta. Nytt för enkäten 2015 är *sociala medier* som idag blivit vanliga mötesplatser även om de inte är fysiska till karaktären. Att dessa nya mötesplatser har uppstått betyder inte nödvändigtvis att ungdomarna vistas mindre på ungdomens hus/fritidsgårdar eller i en idrottshall/sporthall. Troligen kan de istället dela sina upplevelser och sina intressen med fler i sin omgivning och även skapar nya sociala nätverk/kontakter.

Tabell I:2: Mötesplatser och vänskap

B 4 – När du träffar dina kompisar på fritiden, var brukar ni då vara? ⁸	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Hemma hos varandra	80	93	80	81	81	80
På sociala medier	-	-	33	-	-	35
På ungdomens hus, fritidsgård	11	16	20	11	10	13
I en föreningslokal	1	0	0	1	1	2
I en idrottshall/sporthall	12	13	23	16	19	31
På ett café	3	1	7	4	3	7
I galleria eller på köpcentrum	-	4	5	-	7	12
I centrum/på stan	-	9	16	-	22	27
Utomhus	41	39	51	43	28	41
Någon annanstans	5	3	12	2	3	9

Det vanligast stället att umgås är *hemma hos varandra* där ungdomarna i Högsby umgås lika mycket som i riket (80 procent jfr 80 procent för riket). Att umgås i idrottshall (23 jfr 31 procent) är också vanligare än i riket samt utomhus (51 procent jfr 41 procent för riket 2015). Det framgår också i tabell I:2 att ungdomarna i Högsby umgås betydligt mindre utsträckning I centrum/på stan (16 jfr 27 procent) eller på köpcentrum (fem jmf tolv procent i riket).

Föreningslivet erbjuder mer än bara aktiviteter av olika karaktär. Det ger ökad möjlighet till insikt och kunskap om sig själv, sociala relationer och samhället. Deltagandefrekvensen inom *föreningar* är lägre i Högsby än i riket (44 jfr 63 procent 2015). Deltagandet har minskat med sju procentenheter i Högsby sedan 2012, medan det under samma period minskat med två procentenheter i riket. Se Appendix tabell A:4.

⁸ 2015 förändras svarsmöjligheterna till att kunna fylla i max tre alternativ istället för två. Det innebär per definition att procentsatserna blir högre 2015.

Sammanfattning

- Högsbys ungdomar är i stor utsträckning nöjda med sin fritidssituation. Nästan åtta av tio är ganska eller mycket nöjda med fritiden och fyra av tio anser att det finns mycket att göra på fritiden.
- Möjligheter till ett bredare urval av vanliga fritidsaktiviteter efterfrågas, såsom idrottsanläggningar samt ställen att kunna träffas och vara tillsammans på.
- Drygt fyra av tio ungdomar i Högsby är medlemmar i en förening.
- Det är inga stora skillnader mellan de aktiviteter som ungdomarna i Högsby utför och var de väljer att umgås, jämfört med övriga riket. Det som sticker ut är att ungdomarna umgås lite mera *utomhus* och *på fritidsgård*, men mindre i *sporthall*, *gallerior* och *i centrum* jämfört med riket.

Skola

Generellt sett spenderar ungdomarna mycket av sin vakna tid i skolan och med skolarbete. Det är därför viktigt att ungdomarna upplever skolgången som bra och trivsamt samt att de sociala relationerna fungerar. Möjlighet till inflytande och delaktighet i verksamheterna i skolan är även det viktigt för att ungdomarna ska trivas i skolan.

Trivsel, sociala relationer och bemötande

Skolorna i Högsby bör enligt Skolverket och skollagen ha en likabehandlingsplan som berör områdena undervisning, förhållningssätt, bemötande, regler och rutiner⁹. Planen innebär att skolorna aktivt ska motverka kränkande behandling och tendenser till trakasserier i skolorna. Skolornas alla verksamheter ska genomsyras av likabehandlingsplanen, när det gäller bemötande, förhållningssätt, undervisning, samt vid skapande av regler och rutiner. All personal berörs av planen och ska aktivt arbeta utifrån den. En indikator på hur väl planen fungerar är hur ungdomarna besvarat enkäten gällande skolgång, trivsel, sociala relationer och bemötande.

Sjuttiofyra procent av eleverna anser att det är god stämning i skolan, ett resultat som tangerar rikets som också ligger på 74 procent 2015. Tjugo procent av eleverna anser att det förekommer *rasism* vilket är mer än riksgenomsnitt, samt att femton procent uppger att *mobbing* förekommer (15 jfr 15 procent för riket). Trettiosex procent av eleverna anser att *skolan agerar om en lärare kränker en elev* och 38 procent anser att *skolan agerar om en elev mobbar en annan elev*. Sju av tio anser att *killar och tjejer blir behandlade lika av lärare*. Skillnader mot riket är inte stora, men avviker negativt på flertalet studerade punkter, förutom för jämställdhet, där fler i Högsby anser att *killar och tjejer blir behandlade lika* jämfört med riket. Utvecklingen har sedan 2012 varit varierande för de olika studerade variablerna, men huvudsakligen svagt positiva. Detaljer finns i tabell I:3 nedan. De elever som uppfattar stämningen som god i skolan är också i stor utsträckning elever som anser att skolan agerar vid såväl mobbing som kränkande behandling.

⁹ Notera att skolorna *bör* ha en likabehandlingsplan, men det är inget krav.

Tabell I:3: Trivsel, bemötande och sociala relationer

C 2 – Hur tycker du att följande påståenden stämmer in på hur det är i din skola? (stämmer helt/stämmer till stor del, %) ¹⁰	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Jag trivs med stämningen i min skola	75	51	74	-	68	74
Mobbning förekommer i min skola	33	-	15	-	-	15
Rasism förekommer i min skola	29	-	20	-	-	16
Sexuella trakasserier förekommer i min skola	17	-	11	-	-	6
Min skola agerar om en elev mobbar en annan elev	32	35	38	-	45	49
Elever och lärare bemöter varandra med respekt	61	68	67	-	58	64
Min skola agerar om en lärare kränker en elev	37	46	36	-	38	46
Våld förekommer i min skola	-	-	21	-	-	16
Mina lärare behandlar killar och tjejer lika	-	-	70	-	-	60
Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över i skolan	33	24	42	-	28	44
Personalen lyssnar på vad elevrådet säger och tar dem på allvar	47	46	31	-	43	52
Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd/eleveråd	19	26	28	-	36	44

Miljö och upplevelser

Undervisningen är en central funktion för ungdomarnas studier. *Undervisning* tillsammans med schemaplanering påverkar ungdomarnas vardag och sätter ramarna för deras handlingsutrymme. Ungdomarnas upplevelse av undervisningen är en viktig pusselbit för möjligheten att uppnå uppsatta kunskapsmål. *Skolbiblioteket* är en annan central funktion för ungdomarna i deras skolgång, eftersom biblioteket ger möjlighet till en lugn och tyst studieplats. Att *skolmaten upplevs vara god och* håller hög kvalitet är viktigt för att ungdomarna ska orka med en hel arbetsdag i skolan. *Möjligheten till extra stöd/hjälp från lärarna* om behov finns stärker ungdomarnas trygghet och förutsättningarna för att faktiskt uppnå uppsatta kunskapsmål.

Som framgår av tabell I:4 nedan faller Högsby mycket väl ut i jämförelse med sig själv över tiden där det i tabell I:4 framgår att det skett stora positiva framsteg sedan 2012 på alla punkter förutom tillgången på datorer som stort sett ligger kvar på samma nivå. Skillnaderna emot övriga riket är varierande för de olika kategorierna, där några som *skolbiblioteket* och *elevhälsan* ligger högt över rikssnittet och andra som *skolmaten* och *möjligheten till extra stöd/hjälp* ligger en bit under samt ett par kategorier där procentsatsen är snarlik riket, som *skolmiljön*, *undervisningen* och *lärarna*.

¹⁰ 2012 och 2015 innehåller frågorna svarsalternativet ”vet ej”. Det påverkar svarsfördelningen varpå jämförelsen med 2009 är borttagen. Frågorna om mobbning, rasism, sexuella trakasserier och våld är omformulerade 2015, vilket försvårar jämförelsen över tid. Ett stort antal elever (25-40%) har svårt att besvara ett flertal påståenden, exempelvis om elevinflytande och förekomsten av mobbning, rasism, sexuella trakasserier och våld.

Tabell I:4: Ungdomars skolmiljö

C 3 – Vad tycker du om...? (mycket bra/ganska bra, %) ¹¹	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Skolmiljön	74	53	74	56	59	74
Skolbiblioteket	86	53	85	60	58	71
Skolmaten	15	24	34	27	29	43
Undervisningen	-	70	91	-	72	86
Möjligheten att få extra hjälp/stöd av lärarna om du behöver det	83	60	76	67	65	81
Elevhälsan	-	46	90	-	59	81
Tillgången till datorer	-	61	62	-	55	70
Lärarna	-	69	87	-	68	84

Inflytande och delaktighet i skolan

Det första steget för att skolungdomarna ska kunna vara med och påverka, ha inflytande och känna delaktighet i skolan är att de är medvetna om sina möjligheter och rättigheter. Nästa steg i processen är att veta inom vilka områden de kan påverka och vilka forum som är tillgängliga för inflytande och delaktighet. För att inflytande och delaktighet sedan ska fungera måste skolans personal i sin tur respektera de forum som finns och uppmuntra skolungdomarna att vilja delta.¹²

Elevrådet spelar en allt viktigare roll, både i Högsby och i riket. *Kunskapen om vad eleverna ska ha inflytande över i skolan* har ökat i såväl Högsby som riket (plus 18 jfr 16 procentenheter). Samma tendens gäller frågan om *skolan aktivt uppmuntrar till medverkan i klassråd/elevråd* även om det inte är en lika stark ökning (plus 2 procentenheter). I andra riktningen går det för kategorin att *personalen lyssnar på och tar elevrådet på allvar* som går tillbaka med 15 procentenheter. Detaljer finns i tabell I:3.

Genomgående, och inte förvånande, är att eleverna vill påverka i högre utsträckning än de får. Överlag har den generella viljan till att vara med och bestämma gått upp för fyra kategorier och gått ner för ytterligare fyra kategorier hos Högsbyeleverna. De studerade områden som viljan till att påverka har gått upp för i tabell I:5 är; *vad de ska lära sig, maten och skolmiljön ute och inne*. Utvecklingen i riket har under samma period varit relativt konstant, om än med en liten tendens till att möjligheterna och viljan att påverka har minskat mellan 2012 och 2015. I Högsby visar resultaten att eleverna har fått en högre grad av medbestämmande för allt förutom; *läxorna, proven och schemat*. Positiva skillnader emot riket för vad Högsbyeleverna *vill* vara med och bestämma är allt förutom för *schemat*. Positiva skillnader emot riket för vad Högsbyeleverna *får* vara med och bestämma är allt förutom för *proven*.

¹¹ 2015 togs svarsalternativet ”varken bra eller dåligt” bort. Det innebär generellt sett högre procentsatser 2015.

¹² Wågman 2011.

Tabell I:5: Delaktighet i skolan

C 4 – Hur mycket vill/får du som elev vara med och bestämma om följande (väldigt mycket/ganska mycket, %)		HÖGSBY			RIKET		
		2009	2012	2015	2009	2012	2015
Vad jag får lära mig	VILL	75	74	82	74	71	69
	FÅR	43	27	36	36	32	34
Hur vi ska arbeta	VILL	79	80	79	74	76	75
	FÅR	45	40	42	41	41	41
Läxorna	VILL	69	76	71	70	73	69
	FÅR	35	36	32	26	26	25
Proven	VILL	69	72	65	68	70	66
	FÅR	26	26	24	25	26	26
Schemat	VILL	70	77	60	69	71	69
	FÅR	23	22	19	18	18	20
Maten	VILL	71	71	77	71	73	71
	FÅR	19	9	25	17	18	18
Skolans regler	VILL	69	74	65	60	63	58
	FÅR	38	37	58	25	27	28
Skolmiljön inne	VILL	57	66	70	67	67	63
	FÅR	32	24	39	32	31	32
Skolmiljön ute	VILL	43	53	56	54	57	55
	FÅR	24	18	34	26	27	29

Sammanfattning

- Den generella trivseln i skolan upplevs som medelhög både i Högsby och i riket där tre av fyra både tycker det är god stämning i skolan och trivs med skolmiljön. Trots hög grad av trivsel förekommer; *mobbing*, *rasism* och *sexuella trakasserier*, om än i lägre utsträckning i Högsby jämfört med övriga riket.
- Det som har förbättrats mest vad gäller bemötande och sociala relationer i skolan under de senaste tre åren är just *trivseln* och *kunskap om vad eleverna ska ha inflytande över i skolan* samt att *skolan agerar om en elev mobbar en annan*. De övriga faktorerna () ligger antingen kvar på samma nivå eller har gått tillbaka. Stort sett ligger Högsby fortfarande något under riksgenomsnitt på de flesta områden.
- Generellt sett är ungdomar i både Högsby och riket mer tillfreds med sin skolgång än vid 2012. För Högsbyelevernas del gäller det att allt har förbättrats radikalt sedan 2012 förutom för *tillgången till datorer som endast förbättrats marginellt*. Förbättringarna gäller således; *skolbiblioteket*, *skolmaten*, *undervisningen*, *möjligheten att få extra hjälp/stöd av lärare om det behövs*, *elevhälsan* samt *lärarna*.
- Det som utmärker sig som mindre bra bland ungdomarna både i Högsby och i riket är skolmaten. Nära sju av tio ungdomar i Högsby anser att skolmaten kan förbättras vilket är en något större andel än riksgenomsnittet
- Ungdomar i Högsby och riket *vill* rent generellt gärna vara med och påverka och ha inflytande, betydligt mer än vad de upplever att de *får*.
- Överlag har den generella viljan till att vara med och bestämma gått upp för fyra kategorier och gått ner för ytterligare fyra kategorier hos Högsbyeleverna (se tabell I:5). Viljan till att påverka har gått upp för; *vad de ska lära sig*, *maten* och *skolmiljön ute och inne*. Resultaten visar samtidigt att eleverna har fått en högre grad av medbestämmande i allt förutom för; *läxorna*, *proven* och *schemat*. Positiva skillnader emot riket för vad Högsbyeleverna *vill* vara med och bestämma är allt förutom för *schemat*. Vad gäller skillnader emot riket för vad Högsbyeleverna *får* vara med och bestämma, ligger Högsby högre än riket inom alla kategorier förutom för *proven*.

Politik och samhälle

I ett demokratiskt samhälle bör alla människor få känna delaktighet och ha möjligheter till inflytande inom alla områden som berör dem.¹³ Generellt sett vill ungdomar i Högsby och riket vara med och påverka, ha inflytande och känna delaktighet i frågor som påverkar deras liv.

Intresse på nationell och internationell nivå

Intresset för både *politik* och *samhällsfrågor* är på väg framåt och har ökat markant bland såväl Högsby kommuns ungdomar som rikets, både på lokal och internationell nivå. I Högsby är intresset vid 2015 samma som i riket och har i jämförelse med sig själv ökat med tio procentenheter sedan 2012. Det går också att konstatera att intresset för *globala händelser* är större än *inrikes samhällsfrågor* och har så varit över tid både bland ungdomar i Högsby och i övriga riket, se tabell I:6.

Tabell I:6: Intresse för politik och samhällsfrågor

D 1 – Hur intresserad är du av...? (mycket/ganska intresserad, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Politik	11	22	32	14	20	32
Samhällsfrågor i allmänhet	20	38	46	29	33	43
Vad som händer i andra länder	50	47	64	50	52	65

Inflytande och delaktighet – förutsättningar och villkor

I enlighet med den nationella ungdomspolitiken ska ungdomar få ha inflytande och känna sig delaktiga i beslut som berör dem, både på lokal och på nationell nivå. För att det ska vara möjligt krävs att ungdomar vill vara med och påverka, samt att de känner att de kan föra fram sina synpunkter och att de tas på allvar oavsett politisk nivå. Om det ska vara möjligt för ungdomar att vara delaktiga och vara med och ha inflytande bör det finnas strukturer för detta. Organisatoriska strukturer och forum behöver i sin tur inte nödvändigtvis innebära att fler vill vara med och påverka, men det ökar chanserna och ger människor känslan av att de kan.

Det politiska intresset är som framgår i tabell I:6 totalt sett inte så stort. Det är möjligt att det finns en koppling mellan det svaga intresset och den känsla som finns hos ungdomarna av att inte heller kunna påverka speciellt mycket, varken i Högsby eller i riket (se tabell I:7). Dock förefaller det som att intresset bland ungdomarna till att vilja vara med och påverka är större (se tabell I:8) än vad som framkom av det politiska intresset i tabell I:6. En orsak till denna skillnad kan vara ovana och bristande insyn i och förståelse kring politikens organisation och funktionssätt. Värt att notera att dock att *möjligheterna till inflytande* har ökat i riket men inte i Högsby.

¹³ Wågman 2011.

Tabell I:7: Möjligheter till inflytande

D 3 – Vilka möjligheter har du att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen? (mycket/ganska stora, %) ¹⁴	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	12	12	12	13	16	22

Även om ungdomar i Högsby uppfattar att deras möjligheter till inflytande inte har ökat över tid, är gruppen ungdomar som *vill* vara med och påverka växande, med tolv procentenheter för Högsbys ungdomar och åtta för riket, 2015. Högsby ligger sålides över riksnivån med 13 procent.

Tabell I:8: Viljan att påverka

D 4 – Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun? (ja, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	51	49	61	40	40	48

När ungdomarna fritt fick ange vad de skulle vilja påverka är sport och mötesplatser och samhällsbygget, områden som var framträdande. Några av ungdomarna sa så här:

”Skulle vilja helt enkelt förbättra våran kommun, sysselsätta ungdomar ta hand om flyktingar, vi måste förbättra våran kommun.”

”Olika idrottsföreningar i kommunen, att det överhuvudtaget ska FINNAS några.”

”Samhällsfrågor och missnöjen i vårt samhälle. Jag vill kunna framföra egna förslag och medverka/delta i att diskutera om olika politiska diskussioner.”

”Jag skulle vilja att dem inte river Aboda Klint tornet för jag tycker om det. Jag vill ta bort de tillfälliga barackerna för dem tar massa plats. Jag vil att ni minskar på invandrarna för över halva min buss fylls av dem.”

Även om många ungdomar *vill* vara med och påverka, är gruppen ungdomar som *inte är tillräckligt intresserade* stor i både Högsby och riket. Av de ungdomar som inte vill vara med och påverka anger de flesta i Högsby *bristande intresse* och *bristande kunskap* som främsta anledning följt av *att de inte tror det spelar någon roll* och *tidsbrist*. Mönstret är desamma för riket, med skillnaden att Högsbyungdomarna känner betydligt mindre hinder till att påverka. Det går att utläsa i tabell I:9 att anledningarna till att inte vilja vara med och påverka försvagats kraftigt på alla punkterna i Högsby över såväl den senaste tre- som sexårsperioden.

¹⁴ 35-40% som svarar ”vet inte”.

Tabell I:9: Anledningar till att inte påverka

D 4d – Av vilka anledningar vill du inte vara med och påverka?	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Jag kan för lite om hur jag ska göra	54	25	13	37	34	27
Jag är inte tillräckligt intresserad	65	50	20	57	57	54
Jag har inte tid	19	11	3	26	23	21
Jag tror inte det spelar någon roll	41	33	5	29	32	22
Annat	8	19	7	7	10	8

Ungdomars förtroende för vuxna personer

För att ungdomar ska vilja och våga vara med och påverka i frågor och beslut som rör dem och samhällsutvecklingen i stort, krävs att det finns *förtroende för politiker* och *vuxna* i allmänhet. Med bristande förtroende minskar intresset till att vilja och våga framföra sina åsikter, samt tron på att deras synpunkter tas på allvar.

Ungdomars förtroende för vuxna i allmänhet är lite lägre i Högsby än riket (69 jfr 73 procent). Även om förtroendet för vuxna i allmänhet är relativt högt, finns det ändå en grupp ungdomar som har begränsat eller inget förtroende (31 jfr 27 procent). Förtroendet för politiker i allmänhet är marginellt högre i Högsby än i riket (46 jfr 45 procent).

Sammanfattning

- Ungdomarnas intresse för politik, samhällsfrågor i allmänhet och vad som händer i andra länder skiljer sig normalt sett inte mycket åt oavsett var i landet de är bosatta. Det allmänna samhällsengagemanget har sedan 2012 gått upp markant i Högsby, vad gäller politik såväl som allmänna samhällsfrågor och internationella frågor.
- Ungdomarnas intresse för vad som händer i andra länder är större än för inrikesfrågor i både Högsby kommun och i riket.
- Det politiska intresset är totalt sett inte så stort. Intresset för att vilja vara med och påverka sådant som berör dem är dock högre, så intresset för ”politik” kan vara större än vad de är medvetna om och explicit kan förstå och uttrycka.
- Fritiden och skolan är områden som ungdomarna (utifrån citat) vill känna sig delaktiga i och ha inflytande över. Det är områden som är centrala i deras nuvarande livs- och levnadssituation.
- Graden av att känna deltagande och ha inflytande kan kopplas samman med graden av förtroende till vuxna i allmänhet och politiker över lag. Resultaten visar att ungdomar i Högsby generellt sett har något lägre förtroende för vuxna, men något högre förtroende för politiker i allmänhet, jämfört med ungdomarna i övriga riket.

Trygghet

Trygghet är en subjektiv upplevelse hos en person. Känslan av trygghet kan handla om den egna personen, och även vara kopplad till andra. Viktigt att ta hänsyn till är att trygghet är en generell och ospecifik känsla som är svår att definiera.

Känslan av trygghet och otrygghet på fysiska platser

Ungdomarna i Högsby upplever i jämförelse med riksgenomsnitt en något lägre grad av trygghet på flertalet av samhällets fysiska platser. Dessutom har känslan av trygghet för ungdomarna i både Högsby och riket minskat drastiskt under de senaste tre till sex åren, men lite mera för Högsbyungdomarna som tidigare i jämförelse med riket känt sig mer trygga.

Viktiga arenor är i *hemmet* och *på väg till och från skolan*. Hemmet är den fysiska plats som ska vara just trygg och erbjuda lugn och ro från omvärlden. Ungdomar i Högsby upplever 2015 samma grad av trygghet i hemmet som riksgenomsnittet (85 jfr 85 procent riket 2015), men siffrorna är som nämnt lägre än vid tidigare mätningar, se tabell I:10.

Ungdomar bör också kunna känna sig trygga *på väg till och från skolan*. För Högsbys ungdomar är det 62 procent som ”alltid” känner sig trygga på väg till och från skolan, en drastisk minskning med hela 33 procentenheter från 2012. Men samma ökade otrygghetskänsla återfinns i riket. Motsvarande siffror för ungdomar i riket som ”alltid” känner sig trygga visar en stadig nedgång över perioden med 23 procent mellan 2009 och 2015. Tryggheten på väg till eller från skolan kan kopplas samma med känslan av trygghet *i skolan*. På frågan om hur ofta känner du dig trygg i skolan svarade 43 procent alltid, jämfört med 49 procent i riket 2015. Det har sedan 2012 även skett en drastisk nedgång i trygghetskänsla på arenorna ”*på buss, tåg eller liknande*”, ”*på Internet*”, ”*på ungdomens hus/fritidsgård*” och ”*på stan*”.

Tabell I:10: Trygghet på fysiska platser

E 2 – Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen? (alltid, %) ¹⁵	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
I hemmet	95	96	85	92	86	85
I mitt bostadsområde	-	-	48	-	-	56
På väg till eller från skolan	93	95	62	81	74	58
I skolan	-	-	43	-	-	49
På stan eller i centrum	87	86	27	55	45	29
På buss, tåg eller liknande	86	87	30	48	43	32
På Internet	-	90	48	-	49	43
På träningen eller annan fritidsaktivitet	-	-	38	-	-	73
På ungdomens hus, fritidsgård	88	62	32	61	63	47

Hot, våld och kränkande/orättvis behandling

Det har över tid varit relativt konstant hur ungdomarna upplevt att de utsatts för *misshandel* och *sexuellt våld/utnyttjande*. Gruppen ungdomar som blivit utsatt för hot har minskat i Högsby medan *stöld* har ökat (plus 17 procent) likväl som *misshandel* (plus sju) också har ökat över tid i både Högsby och riket, se tabell I:11. Utsatthet för sexuellt våld är konstant i Högsby. Notera att förändringarna sker från låga nivåer.

¹⁵ 2015 ändrades svarsalternativen till alltid/oftast/sällan/aldrig från ja alltid/ja oftast/nej. Det kan ha påverkat lägre värden 2015. **OBS!** Svarsalternativet ”alltid” anges i trygghetsfrågorna. Läggs svarsalternativet ”oftast” till blir svarsfrekvensen betydligt högre. Det resulterar i att känslan av trygghet kan uppfattas som att nedgången inte är så drastisk, som det är nu förefaller.

Tabell I:11: Hot, våld och trakasserier

E 1 – Har något av det hänt dig under de senaste sex månaderna? ¹⁶	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Någon har hotat mig	8	18	13	13	9	16
Någon har stulit från mig	15	11	28	11	9	15
Jag har blivit utsatt för misshandel	4	1	8	4	3	5
Jag har blivit utsatt för sexuellt våld/utnyttjande	4	3	3	3	3	3

Ungdomar som blivit utsatta för *mobbning*, *trakasserier* eller *utfrysning* under de senaste sex månaderna hade ökat bland ungdomarna oavsett var i landet de är bosatta. I Högsby var det en ökning med nio procentenheter jämfört med tio procentenheter för riket sedan 2012, se tabell I:12.

Tabell I:12: Ungdomars utsatthet

E 3 – Har du blivit mobbad, trakasserad eller utfrysad de senaste sex månaderna (ja, %) ¹⁷	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	25	23	32	15	14	24

Det är främst i skolan som ungdomarna upplever sig blivit hotade, trakasserade och kränkta, vilket innebär att det sker i klassrummen, på rasterna eller till och från skolan.

Andelen elever som känt sig *orättvist behandlade* har minskat med åtta procentenheter i Högsby mellan 2012 och 2015, men ligger fortfarande på en högre nivå än övriga riket (41 jfr 37 procent i riket), se Appendix tabell A:5. Exakt vad orättvist behandlad innebär är oklart. Möjligen finns ett visst samband med tillit och förtroende, där endast 36 procent uppgav att ”skolan agerar om en lärare kränker en elev”, samt det relativt låga förtroendet för vuxna i allmänhet. Siffrorna för dessa variabler ska dock poängteras inte vara unika för Högsby, utan är liknande för hela riket. Luppen tillåter inte en närmare analys av detta.

Den digitala sfären är också en vanlig plats för ungdomar att bli utsatta för kränkande/orättvis behandling eller övergrepp. Utsattheten sker då via Internet/mobil och följer på sätt även med ungdomarna in i den privata sfären; när ungdomarna går in och ska läsa sin e-post, läser inlägg på sociala medier, läser eller skriver sms/mms, ringer eller surfar på nätet. Utsatthet via den digitala sfären har haft en stadig om än marginell ökning över tid och antalet ungdomar som utsatts är densamma oavsett var i landet de bor.

De kategorier som kan utsätta ungdomarna för orättvis behandling är; *andra ungdomar*, *familj/släkt*, *personal inom skolan* eller *annan person*. Den övervägande delen av de som känt sig orättvist

¹⁶ Svartalternativen har ändrats 2015 till ja/nej/vill inte svara från att man tidigare endast fyllde i ”ja” om man råkat ut för någon incident.

¹⁷ 2015 ändrades svartalternativen till ja under en längre period/ja enstaka gånger/nej från ja/nej. Det kan ha påverkat högre värden 2015.

behandlade har utsatts av andra ungdomar eller av personal inom skolan.¹⁸ Tillfredsställelse är att majoriteten vet vart de ska vända sig när de blivit illa behandlade eller mår dåligt. Men det finns ändå en grupp som inte vet (20 procent i Högsby 17 procent i riket 2015). Vad det beror på och hur man ska kunna nå dessa sista är värt att titta närmare på.

Sammanfattning

- Känslan av trygghet kontra otrygghet påverkas bland annat av i vilken utsträckning ungdomar blivit eller blir utsatta för; *hot, misshandel, stöld, sexuellt våld/utnyttjande, samt kränkande/orättvis behandling och mobbning*. Stöld visar sig vara de kategorier som ökat mest över tid i både Högsby och riket, följd av *misshandel* och *sexuellt våld*. Utsattheten för *hot* har minskat.
- Knappt nio av tio ungdomar känner sig alltid trygga i sina hem.
- Genomgående både i Högsby och i riket gällande trygghet på samhällets olika fysiska platser, är att andelen ungdomar som alltid känner sig trygga minskar. Andelen som alltid känner sig trygga på samhällets olika arenor är stort sett jämförbara med riket (förutom för *på träning eller annan fritidsverksamhet*), men andelen har minskat mer drastiskt i Högsby jämfört med riket sedan 2012. Speciellt på arenorna; *till och från skolan, på stan eller i centrum, på buss, tåg eller liknande* samt *på Internet*.
- Ungdomar som blivit utsatta för orättvis behandling och mått dåligt av det har främst blivit det av andra ungdomar, familj/släkt eller personal inom skola. Majoriteten av ungdomarna vet vart de ska vända sig om de blivit illa behandlade eller mår dåligt.

Hälsa

Enligt MUCF är det en rad faktorer som spelar roll för en persons hälsotillstånd. Det är faktorer som självförtroende/självttillit, levnadsvanor, sexuell läggning, ekonomisk situation, koppling till arbetsmarknaden, samt olika former av kränkningar¹⁹. Ett annat hälsorelaterat område som Folkhälsomyndigheten lyfter fram är skolstress. Skolstressen har sin grund i:

- strävan att få bra betyg
- en press i mycket eget ansvar
- att ha för höga krav
- att nå skönhetsidealet som förmedlas via media och reklam
- tidsbrist

Ungdomarnas allmänna hälsotillstånd

Ungdomarnas hälsotillstånd är relativt gott, knappt åtta av tio ungdomar både i Högsby och i riket uppger att de har god hälsa. Vid närmare granskning visar det sig att en inte obetydlig andel haft både fysiska och psykosociala besvär så som *huvudvärk, ont i magen, stress, nedstämdhet, svårigheter att somna* och

¹⁸ Andra fysiska platser ungdomar i riket blivit utsatta för orättvis behandling av personal är: inom skolan, socialtjänsten, organisation/föreningar, sjukvården, fritidsgårdar eller annan verksamhet.

¹⁹ Ungdomsstyrelsen (2007).

sömnproblem vid ett flertal tillfällen i veckan. Besvären kan hänga samman på ett komplext sätt och kan ha olika orsaker.²⁰

Tabell I:13: Fysiska och psykosociala besvär

F 2 – Hur ofta har du haft följande besvär de senaste sex månaderna? (minst flera gånger i veckan, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Huvudvärk	23	20	12	20	18	16
Ont i magen	13	10	11	13	12	12
Känt dig stressad	37	45	25	34	32	36
Känt dig nedstämd	-	-	23	-	-	21
Svårt att somna	21	27	28	25	27	24
Sovit dåligt på natten	26	28	26	26	24	20

Känslan av stress har bland ungdomarna i Högsby minskat från 2012 till 2015. Ur tabell I:13 framgår även att ungdomar i Högsby känner sig lite mindre stressade än ungdomar i övriga riket (25 jfr 36 procent i riket 2015). Samma mönster framträder för *huvudvärk* och *magont*, att de storleksmässigt ligger några procent lägre än för övriga riket. Å andra sidan besväras Högsbyungdomarna mera av *nedstämdhet* och *svårigheter att somna* samt *dålig nattsömn*.

Träning, kostvanor, samt konsumtion av alkohol, tobak och droger

Kost, träning och *alkohol* är exempel på levnadsvanor som undersöks i Lupp. Regelbunden träning bidrar ofta till en mer positiv bedömning av hälsotillståndet. I Högsby tränar drygt fem av tio ungdomar, så att de är andfådda flera gånger i veckan, vilket även motsvarar riksgenomsnittet i Lupp.

Relationen mellan träning, kost, alkohol och psykosociala besvär kan se ut på lite olika sätt. Att hoppa över en måltid kan leda till magont, men magont kan även leda till att en måltid hoppas över. Utebliven måltid leder till andra psykosociala besvär (huvudvärk, trötthet m.fl.). Viktigt att komma ihåg är att hälsotillståndet påverkas av en kombination av faktorer. Bra och regelbunden kosthållning medför precis som regelbunden träning en mer positiv effekt på hälsotillståndet. Riksgenomsnittet för att hoppa över frukost har över tid varit relativt konstant. Det är fler ungdomar i Högsby än i riket som väljer att hoppa över frukost (36 jfr 27 procent 2015). Liknande skillnader finns för att hoppa över lunch och middag (lunch 27 jfr 18 procent) och (middag, 22 jfr 13 procent), alla siffror för 2015.

I såväl Högsby som riket har konsumtionen av alkohol och droger minskat. Trots det är det ändå några få som röker (tio procent), snusar (tre procent), dricker folköl (15 procent) eller starkare alkoholhaltiga drycker (17 procent). Konsumtionen är något högre för konsumtion av alkohol i Högsby jämfört med riket 2015. se Appendix tabell A:6. Av de 61 ungdomar som svarade på Lupp-enkäten uppger sig inga ha använt någon form av narkotika någon gång, se Appendix tabell A:8. Tre procent av ungdomar i Högsby uppger att de får dricka alkohol för sina föräldrar, se Appendix tabell A:7. Det vanligaste sättet att få tag på alkohol är genom kompisar/kompisars syskon, flickvän/pojkvän/partner, eller från annan vuxen. Inte heller här har det skett någon förändring över tid.

²⁰ Wågman 2011 & SOU 2006:77.

Sammanfattning

- Knappt åtta av tio ungdomar i Högsby upplever sitt hälsotillstånd som gott. Även om så är fallet, finns tendenser till olika fysiska och psykosociala besvär. Det besvär som utmärker sig är ”känslan av stress”. Ungdomarnas upplevelse av stress har över tid minskat och är vid 2015 väsentligt lägre än i övriga riket.
- Nivån på fysiska och psykosociala besvär så som; *stress, huvudvärk och ont i magen* är lite lägre bland ungdomarna i Högsby än i övriga riket, medan motsatsen gäller för; *nedstämdhet och sömnproblem*.
- Ungdomarnas kostvanor har ändrats över tid. Jämfört med riket är det nio procent fler ungdomar i Högsby som väljer att hoppa över både frukost såväl som lunch och middag.
- Konsumtionen av alkohol och cigaretter är lite högre i Högsby än i riket, medan nyttjande av snus är lägre. Konsumtionen av droger är obefintlig. Bland de ungdomar som konsumerar alkohol är det vanligaste sättet att få tag på det genom kompisar/kompisars syskon eller genom partnern.

Arbete

Många ungdomar tar sina första steg in på arbetsmarknaden genom extra- och sommarjobb och en del som inte har planer på att läsa någon gymnasieutbildning efter grundskolans slut börjar planera för att söka jobb för att lösa sin försörjningsfråga.

Extrajobb och sommarjobb

Det är lite vanligare för ungdomar i Högsby än i övriga riket att ha *extrajobb* och *sommarjobb*, se tabell I:14. Andelen extrajobb och sommarjobb har senaste tre åren minskat i Högsby och samma trend har pågått i riket och då speciellt för sommarjobb. Det vanligaste sättet för ungdomar att få sommarjobb är genom sina sociala nätverk, dvs. någon i den närmaste familjen alternativt annan släkting eller bekant.

Tabell I:14: Extra- och sommarjobb

G 1 & 2 – Arbete (ja, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Har du något extrajobb just nu?	16	11	15	14	13	12
Hade du ett sommarjobb i somras?	32	24	21	24	21	18

Sammanfattning

- Högsbys ungdomar etablerar sig på arbetsmarknaden genom både sommarjobb och extrajobb i lite höge omfattning än ungdomarna i riket.
- Bland ungdomar som sommarjobbat var det vanligaste sättet att få det genom egna sociala nätverket.

Framtid

De allra flesta ungdomarna har planer på att läsa vidare efter grundskolans slut. Intresset för att läsa en gymnasieutbildning i en annan kommun har minskat marginellt i Högsby senaste tre åren, men är fortfarande avsevärt högre än för övriga riket (74 jfr 32 procent), se tabell I:15. Samma andel som tidigare vill stanna kvar och läsa gymnasieutbildning i egna kommunen dvs. elva procent vilket är avsevärt lägre än riksgenomsnittet på 46 procent.

Tabell I:15: Planer efter grundskolan

H 1 – Vad skulle du helst vilja göra direkt efter grundskolan? ²¹	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Gå en gymnasieutbildning i min kommun	5	11	11	31	36	46
Gå en gymnasieutbildning i annan kommun	59	75	74	39	39	32
Börja jobba	16	10	4	14	8	6
Vet inte	7	0	11	4	4	11
Annat	13	4	2	12	13	5

Flyttplaner

Andelen ungdomar som planerar att *flytta* från kommunen har minskat sedan 2012 i Högsby med sju procentenheter och minskat i riket med åtta procentenheter sedan 2015. Andelen ungdomar som ännu inte tagit ställning har över den senaste perioden ökat oberoende av var i landet ungdomarna är bosatta, fyra procent för Högsby, se tabell I:16. Flyttplaner går att koppla samman med ungdomarnas framtida *studie- och arbetsplaner* och utgör 20 respektive 21 procent av orsakerna till att flytta från kommunen, se Appendix tabell A:10. *Fritidsintressen* utgör ytterligare 18 procent, samt att 13 procent angav att komma *närmare en stor stad* som flyttargument. Studier, arbete samt fritidsintressen är således de viktigaste skälen till att vilja flytta från kommunen. Anledningarna till flytt för både arbete och studier är betydligt lägre i Högsby än i riket. Det förefaller ur tabell I:15 och I:16 således troligt att även om en andel på 74 procent planerar att studera i annan kommun, så kommer huvuddelen inte att flytta, utan bo kvar och pendla från egna kommunen.

Tabell I:16: Flyttplaner

H 3 – Tror du att du kommer flytta från den kommun där du bor?	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja	72	61	54	50	47	39
Nej	4	13	15	12	12	19
Vet inte/har inte tänkt på det	24	27	31	38	41	42

Sociala relationer och framtidsutsikter

Närheten till familjen/släkten, och *kompisar/partner* upplevs som det bästa med Högsbys kommun enligt ungdomarna. En liknande observation kan göras för riket. Ungdomarna i Högsby värderar dessa sociala relationer lite lägre än riket (familj: 44 jfr 48 procent; kompisar/partner: 43 jfr 44 procent för

²¹ 2009 var frågeformuleringen: Om du hade alla möjligheter, vad skulle du då helst göra efter grundskolan?

2015). Närheten till naturen är något som ungdomarna i Högsby uppskattar. För fullständig redovisning av vad som är bra med kommunen, se Appendix tabell A:11.

När det kommer till upplevelsen av valfrihet angående *framtida maka/make* är andelen markant lägre än i riket (75 jfr 84 procent i riket 2015). Aspekter som har betydelse i valet av maka/make/partner är: *bara om personen har samma religiösa/etniska/kulturella bakgrund som min egen familj* eller *om personen är av ett annat kön än mig*. Skillnaderna är inte särskilt tydliga i varken Högsby eller riket över tid, se Appendix tabell A:12.

Ungdomarna i Högsby ser mer positivt på framtiden än vad ungdomar i riket (98 jfr med 93 procent).

Sammanfattning

- Nära tio av tio ungdomar i Högsby ser positivt på framtiden.
- Det är fler ungdomar som vill läsa vidare efter grundskolan i en annan kommun än i Högsby. Drygt hälften av ungdomarna tror de kommer flytta ifrån kommunen, vilket är en större andel än riksgenomsnitt.
- *Arbete, studier, fritidsintressen* samt att *komma närmare en stor stad* är de vanligaste orsakerna till flytt från kommunen.
- Enligt ungdomarna är det bästa med kommunen; *närheten till familj och släkt, kompisar eller flickvän/pojkvän/partner*, samt *närheten till naturen*.

Resultatredovisning del II: Gymnasieelever i årskurs 2

Ungdomar i årskurs 2

Del II börjar med en kort presentation av ungdomarna i Åk 2 och deras uppfattning om sin levnadssituation. Avsnittet är indelat enligt de sju fokuserade områden från Lupp-enkäten: Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete samt Framtid.

Ungdomarnas *upplevelse av sin levnadssituation* har förbättrats ur fyra av fem jämförbara aspekter över tid, dvs. *skolan, kompisar, fritiden, ekonomi och livet som helhet*. Nio av tio gymnasieungdomar i Högsby upplever sig 2015 vara nöjda med sin livssituation som helhet, se tabell AII:2. Resultatet ligger lite över riksgenomsnittet på de flesta studerade områden.

Fritid

Drygt nio av tio ungdomar är nöjda med sin fritid, vilket ligger i linje med riksgenomsnitt, se Appendix, tabell AII:2 och drygt tre av tio ungdomar anser att det finns mycket att göra på fritiden, vilket är hälften av riksgenomsnittet 2015, se Appendix, tabell AII:1.

Möjligheter till fritidsaktivitet

Majoriteten av ungdomarna svarade att de generellt hade mycket att göra på fritiden. Lite mindre än två tredjedelar (67 procent) anser att det finns saker att göra på fritiden, men att mycket av det som erbjuds inte intresserar dem, se tabell AII:3. Det är inte helt oväntat att de ungdomar som anser att det finns lite eller inget att göra på fritiden är desamma som anser att de inte är intresserade av de fritidsaktiviteter som erbjuds.

På frågan om vilka *fritidsaktiviteter* eller *ställen ungdomarna träffas*, var vissa aktiviteter återkommande. Trots att de har mycket att göra upplever ungdomarna att det saknas en del aktiviteter. Önskan om fler sportaktiviteter är några saker som framfördes av ungdomarna:

”Innebandy för tjejer äldre ålder (17+)”.

”Några fler sporter inom kommunen. Det finns mest fotboll, men jag spelar själv fotboll och det är inget fel med det. Skulle bara vilja att det fanns något annat också.”

Mötesplatser:

”Festlokal för yngre. Den gamla lades ner. Andra aktiviteter just för ungdomar så att man lär känna andra och ha kul på samma gång. Kan vara nästan vad som, bara alla är samlade och har kul.”

Att kunna *ta sig till fritidsaktiviteterna* upplevs som lika lätt/svårt i Högsby som i riket (42 jfr 43 procent, 2015), se tabell AII:3. *Kostnaden för aktiviteter* upplevs som ett mindre problem bland ungdomarna i Högsby (33 procent jfr 47 procent för riket, 2015). Stötestenen för Högsbys ungdomar är att de aktiviteter som finns inte är de som ungdomarna efterfrågar (67 procent i Högsby, 64 procent i riket, 2015).

Aktivitetens mått i enkäten tar endast hänsyn till vilken frekvens (dag, vecka, månad etc.) fritidsaktiviteten utförs, men inte till hur mycket tid (antal minuter och timmar) respektive fritidsaktivitet tar i anspråk. Därmed är det svårt att fördjupa bilden om ungdomarnas fritid är i balans eller inte.

Regelbunden *veckovis träning* och idrottande är den vanligaste förekommande fritidsaktiviteten i både Högsby och riket (67 respektive 74 procent 2015). Att vara ute i naturen är den näst vanligaste veckovisa aktivitet på fritiden bland ungdomar i Högsby. (58 procent i Högsby och 47 procent i riket). Ser man i tabell II:1 nedan, förefaller det finnas procentuella skillnader mellan hur ungdomarna i Högsby och riket fördelar sin tid mellan olika aktiviteter, men med tanke på hur litet antal elever det är som utgör Högsbys andel, förefaller det inte vara speciellt meningsfullt att peka på procentuella skillnader före upp emot en nivå kring tjugo procent. Det man kan se är att mönstret är likande för Högsby som för riket. Fäster man t.ex. uppmärksamheten vid att det 2015 var 58 procent av Högsbyungdomarna som *var ute i naturen veckovis*, medan endast 12 procent var det vid 2009, betyder inte det nödvändigtvis att intresset generellt har ökat med 46 procent. Det kan vara så, men det behöver inte vara så, och är troligen inte heller så. Utan det man kan utläsa är att cirka hälften av den population som svarat 2015 är ute i naturen på veckovis basis. Det är allt och det är så det går att förhålla sig till dessa resultat från Åk 2 i Högsby. Som en grov översiktsbild helt enkelt!

Tabell II:1: Deltagandegrad

B 3 – Hur ofta gör du följande på din fritid? ²²	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Tränar/idrottar (veckovis)	-	-	67	56	-	74
Foto/film, tecknar/målar, skriver, pysslar, syr (veckovis)	-	-	25	11	-	24
Spelar TV-spel, onlinespel eller dataspel (veckovis)	53	-	50	50	-	50
Läser böcker, tidningar, artiklar, bloggar (veckovis)	-	-	83	45	-	57
Besöker bibliotek (månadsvis)	18	55	33	17	18	28
Är ute i naturen (veckovis)	12	-	58	37	-	47
Går på ungdomens hus, fritidsgård (veckovis)	0	20	0	7	5	6
Går på konsert (årsvis)	88	-	75	65	-	59
Går på teater, musikal eller dansuppvisning (årsvis)	35	-	67	49	59	42
Går på museum eller utställning (årsvis)	30	-	67	39	-	48
Går på match eller annat idrottsevenemang (veckovis)	6	20	17	11	11	19

Arena för fritidsaktiviteter och medlemskap

Var ungdomar träffar varandra på fritiden är ett av områden som studeras i undersökningen. Det absolut vanligaste stället är *hemma hos varandra* oavsett var i landet de är bosatta, se tabell II:2. En nyhet för enkäten 2015 är att *sociala medier* ingår. Dessa virtuella mötesplatser är inte nödvändigtvis substitut till

²² Fritidsaktiviteterna har reviderats både 2009 och 2012. Vissa har slagits ihop, förändrats eller tagits bort, vilket försvårar jämförelsen över tid. Observera även att deltagandefrekvensen skiljer sig mellan fritidsaktiviteter. Vissa fritidsaktiviteter (idrotta och spela Tv-spel) har en hög andel ”flera gånger i veckan”.

traditionella mötesplatser som *ungdomens hus/fritidsgårdar* eller *idrotts-/sporthallhallar*, utan de fungerar som komplement till varandra. Troligen leder det istället till att ungdomarna kan dela sina upplevelser och intressen med fler i sin omgivning mer oberoende av både tids- och rumsdimensionen samt skapa nya vidare sociala nätverk.

Ungdomarna i Högsby umgås stort sätt på samma ställen i samma utsträckning som ungdomar i riket, där mönstren i stora drag är desamma. *Hemma hos varandra* är viktigaste mötesplatsen, följt av på *utomhus* och *sociala medier*. Det följer stort sett samma mönster som för regionen och riket.

Tabell II:2: Mötesplatser och vänskap

B 4 – När du träffar dina kompisar på fritiden, var brukar ni då vara? ²³	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Hemma hos varandra	83	71	100	85	79	83
På sociala medier	-	-	42	-	-	35
På ungdomens hus, fritidsgård	0	29	0	2	4	4
I en föreningslokal	0	0	0	2	1	2
I en idrottshall/sporthall	6	14	25	28	18	26
På ett café	6	0	0	11	14	20
I galleria eller på köpcentrum	-	0	25	-	6	14
I centrum/på stan	-	14	8	-	5	30
Utomhus	39	29	50	19	20	31
Någon annanstans	0	5	0	2	4	8

Inom föreningslivet erbjuds ofta mer än bara aktiviteter av olika karaktär. Det ger ökad möjlighet till insikt och kunskap om sig själv, sociala relationer och samhället. Deltagandefrekvensen inom *föreningslivet* är sju av tolv i Högsby dvs. 58 procent jfr 54 procent för riket 2015, se Appendix AII:4.

Sammanfattning

- Drygt nio av tio ungdomar i Högsby är nöjda med sin fritid.
- Ett bredare urval av fritidsaktiviteter och anläggningar samt mötesplatser efterfrågas.
- Regelbunden veckovis träning och idrottande är den vanligaste förekommande fritidsaktiviteten, som Högsbys ungdomar ägnar sig åt.
- Sju av tolv ungdomar i Högsby är medlemmar i en förening.
- Umgängesmönstren i Högsby och riket är likartade. Viktiga arenor är; *hemma hos varandra*, *utomhus*, *på sociala medier*.

²³ 2015 förändras svarsmöjligheterna till att kunna fylla i max tre alternativ istället för två. Det innebär per definition att procentsatsen blir högre 2015.

Skola

Det är naturligtvis viktigt att ungdomarna upplever skolgången som bra och trivsamt samt att de sociala relationerna fungerar. Möjlighet till inflytande och delaktighet i de olika verksamheterna som sker i skolan är viktigt för att ungdomarna ska trivas i skolan.

Trivsel, sociala relationer och bemötande

Skolorna i Högsby bör enligt Skolverket och skollagen ha en likabehandlingsplan som berör områdena undervisning, förhållningssätt, bemötande, regler och rutiner. Planen innebär att skolorna aktivt ska motverka kränkande behandling och tendenser till trakasserier i skolorna. Skolornas alla verksamheter ska genomsyras av likabehandlingsplanen, när det gäller bemötande, förhållningssätt, undervisning, samt vid skapande av regler och rutiner. All personal berörs av planen och ska aktivt arbeta utifrån den. En indikator på hur väl planen fungerar är hur ungdomarna besvarat enkäten gällande skolgång, trivsel, sociala relationer och bemötande.

Tabell II:3: Trivsel, bemötande och sociala relationer

C 2 – Hur tycker du att följande påståenden stämmer in på hur det är i din skola? (stämmer helt/stämmer till stor del, %) ²⁴	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Jag trivs med stämningen i min skola	89	62	66	-	80	82
Mobbning förekommer i min skola	-	-	8	-	-	9
Rasism förekommer i min skola	-	-	17	-	-	12
Sexuella trakasserier förekommer i min skola	-	-	0	-	-	7
Min skola agerar om en elev mobbar en annan elev	55	30	33	-	30	42
Elever och lärare bemöter varandra med respekt	67	60	66	-	70	75
Min skola agerar om en lärare kränker en elev	50	15	33	-	32	44
Våld förekommer i min skola	-	-	16	-	4	7
Mina lärare behandlar killar och tjejer lika	-	-	83	-	-	66
Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över i skolan	47	25	50	-	-	51
Personalen lyssnar på vad elevrådet säger och tar dem på allvar	67	63	25	-	34	48
Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd/elevråd	55	65	-	-	44	-

Ser man till utvecklingen över tid i Högsby, visar resultaten att mycket är oförändrat sedan 2012, se tabell II:3. *Trivseln med stämningen i skolan, om en lärare agerar vid mobbing och om lärare och elever bemöter varandra med respekt* är stort sett oförändrat under senaste tre åren. Även variabeln *om skolan agerar om en lärare kränker en elev* är rätt lika sedan 2012. Ungefär hälften av de tillfrågade trivs med stämningen i skolan. *Rasism*, och *mobbing* förefaller förekomma i samma utsträckning som riksnivån. Stort sett förefaller det inte vara några viktiga skillnader i upplevelsen av trivsel, bemötande och sociala relationer för dessa tolv Högsby elever och det mönster som framträder i riket. Där det finns skillnader är det oftast bara en elevs röst (dvs. i underkant av tio procent) som skiljer Högsby från riksnivån.

²⁴ 2012 och 2015 innehåller frågorna svarsalternativet ”vet ej”. Det påverkar svarsfördelningen varpå jämförelsen med 2009 är borttagen. Frågorna om mobbing, rasism, sexuella trakasserier och våld är omformulerade 2015, vilket försvårar jämförelsen över tid. Ett stort antal elever (25-40%) har svårt att besvara ett flertal påståenden, exempelvis om elevinflytande och förekomsten av mobbing, rasism, sexuella trakasserier och våld.

Miljö och upplevelser

Eleverna upplever en relativt liknande skolmiljö vad gäller de flesta jämförbara aspekter sedan förra Lupp-undersökningen: skillnader finns för *tillgången till datorer* som tycks blivit bättre samt för *lärarna* som upplevs blivit sämre, se tabell II:4 nedan.

Ser man till rikssnittet faller Högsby sämre ut på alla punkter, med ganska stora skillnader, för vissa aspekter med så mycket som upp emot femtio procent. Åter får man hålla i minnet att populationen är för liten för att kunna göra några säkra påståenden om riktigheten i förhållande till den generella verkligheten.

Tabell II:4: Skolmiljö

C 3 – Vad tycker du om...? (mycket bra/ganska bra, %) ²⁵	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Skolmiljön	83	57	45	74	68	87
Skolbiblioteket	44	55	42	66	61	82
Skolmaten	11	26	25	35	38	58
Undervisningen	-	60	66	62	75	91
Möjligheten att få extra hjälp/stöd av lärarna om du behöver det	66	74	67	64	62	84
Elevhälsan	-	45	54	-	53	86
Tillgången till datorer	-	55	83	-	75	90
Lärarna	-	70	46	-	76	90

Inflytande och delaktighet i skolan

För att skolungdomarna ska kunna vara med och påverka, ha inflytande och känna delaktighet i skolan måste de först vara medvetna om sina möjligheter och rättigheter. Nästa steg i processen är att veta inom vilka områden de kan påverka och vilka forum som är tillgängliga till inflytande och delaktighet. För att inflytande och delaktighet sedan ska fungera måste skolans personal i sin tur respektera de forum som finns och uppmuntra skolungdomarna till delaktighet.²⁶

Vad gäller diskrepansen mellan vilket inflytande eleverna *vill* ha och faktiskt upplever att de *får* i skolan, finns intressanta detaljer att studera i tabell II:5. Resultatet visar att andelen som vill påverka olika faktorer ligger klart högre 2015 jämfört med förra mätningen för Högsbys elever medan nivån är betydligt mer konstant för riket, om än med någon procentenhet neråt, se tabell II:3. Vad gäller hur mycket eleverna upplever sig få påverka, visar resultaten sig vara mycket snarlika förra mätningen. Skillnaderna mellan vad eleverna vill och vad de faktiskt får är stora för alla de studerade områdena (ofta runt 50 procent). Jämfört med riket *vill* Högsbyeleverna påverka mera och när det gäller hur mycket de upplever att de faktiskt *får* påverka, framstår det stort sett vara lika mycket.

²⁵ 2015 togs svarsalternativet ”varken bra eller dåligt” bort. Det innebär generellt sett högre procentsatser 2015.

²⁶ Wågman 2011.

Tabell II:5: Delaktighet i skolan

C 4 – Hur mycket vill/får du som elev vara med och bestämma om följande (våldigt mycket/ganska mycket, %)		HÖGSBY			RIKET		
		2009	2012	2015	2009	2012	2015
Vad jag får lära mig	VILL	88	75	91	80	78	73
	FÅR	59	50	33	42	36	35
Hur vi ska arbeta	VILL	94	74	83	47	83	83
	FÅR	83	34	33	55	53	53
Läxorna	VILL	95	75	75	77	78	76
	FÅR	39	35	25	34	32	32
Proven	VILL	89	60	100	79	79	75
	FÅR	44	30	50	40	39	37
Schemat	VILL	78	75	83	77	76	73
	FÅR	6	25	17	21	20	22
Maten	VILL	84	60	92	75	75	73
	FÅR	6	20	17	16	17	20
Skolans regler	VILL	50	61	67	58	58	53
	FÅR	11	25	17	20	21	25
Skolmiljön inne	VILL	56	60	75	71	67	63
	FÅR	33	35	17	32	27	30
Skolmiljön ute	VILL	39	40	67	49	53	51
	FÅR	11	35	18	20	21	25

Sammanfattning

- Nästan sju av tio trivs med stämningen i skolan.
- *Rasism, och mobbning* förefaller förekomma i liknande utsträckning som riksnivån.
- Det förefaller vara små skillnader mellan förhållandena i Högsby och det mönster som framträder i riket gällande *trivsel bemötande* och *sociala relationer*.
- Sett till skolmiljön faller Högsby sämre ut på alla punkter i jämförelse med riksnivån, med skillnader på så mycket som upp emot femtio procent för vissa aspekter.
- Ungdomar i Högsby och riket *vill* generellt sett gärna vara med och påverka och ha inflytande, betydligt mer än vad de upplever att de *får* med en skillnad ofta upp emot 50 procent. Andelen som *vill* påverka är högre 2015 jämfört med förra mätningen. Hur mycket eleverna *får* påverka är snarlika förra mätningen. Jämfört med riket *vill* Högsbyeleverna påverka mera och när det gäller hur mycket de upplever att de faktiskt *får* påverka, framstår det vara ungefär lika mycket.

Politik och samhälle

Målsättningen i demokratiska samhällen är att alla människor ska känna delaktighet och ha möjligheter till inflytande inom områden som berör dem.

Intresse på nationell och internationell nivå

Intresset för *vad som händer i andra länder* är större än intresset för *samhällsfrågor i allmänhet* och har så varit över tid. Luppstudien 2015 visar på ett ökat intresse för politikerrelaterade frågor, oavsett var i landet de är bosatta och även ett ökat intresse på riksnivå för samhällsfrågor i allmänhet, en tendens som även återfinns i Högsby.

Intresset för *politik* bland Högsby kommuns ungdomar har ökat precis som i riket, och i denna population är intresset så högt att det uppgår till hälften av eleverna. En ännu kraftigare intresseutveckling visas för *allmänna samhällsfrågor*, där nära nio av tio nu är intresserade. Vad gäller intresset för *internationella händelser*, så är det fullkomligt, alla tolv eleverna som besvarat enkäten uppger sig vara intresserade av internationella händelser. Som framgår ur tabell II:6 är intresset bland gymnasieeleverna i Högsby högt för dessa tre samhällsrelaterade områden, betydligt högre än i riket.

Tabell II:6: Intresse för politik och samhällsfrågor

D 1 – Hur intresserad är du av...? (mycket/ganska intresserad, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Politik	33	35	50	24	30	38
Samhällsfrågor i allmänhet	56	35	91	44	44	51
Vad som händer i andra länder	45	57	100	56	53	62

Inflytande och delaktighet – förutsättningar och villkor

Intresset för politik hänger nära samman med uppfattningen av att kunna vara med och påverka utvecklingen i ett demokratiskt samhälle. Bland de tolv eleverna som utgör Högsbys gymnasieungdomar, anser inga att de kan vara med och påverka, se tabell II:7. Det förefaller dock som att intresset för att vara med och påverka är större än som så (se tabell II:8), med tanke på det politiska intresset som framkom i tabell II:6. En orsak till denna lite märkliga skillnad kan vara ovana och bristande insyn i och förståelse kring politikens organisation och funktionssätt. Upplevelsen av möjligheter till inflytande har succesivt ökat både i riket och bland ungdomarna i Högsby.

Tabell II:7: Möjligheter till inflytande

D 3 – Vilka möjligheter har du att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen? (mycket/ganska stora, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	11	48	0	11	16	21

Det är positivt att ungdomarna uppfattar att deras *möjligheter till inflytande* har ökat över tid och det är intressant att gruppen ungdomar som vill vara med och påverka har ökat och än mera i Högsby jämfört med riket, se tabell II:8.

Tabell II:8: Viljan att påverka

D 4 – Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun? (ja, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	44	52	83	41	42	50

När ungdomarna fritt fick ange vad de skulle vilja påverka är sport och mötesplatser samt skola mest framträdande:

”Om vi ska ha kvar festlokaler osv. trots att det bor många äldre i kommunen. Hur vi kan lösa det istället så att ungdomarna får ha kvar det de vill ha, så att alla inte flyttar från kommunen för att det är brist på aktiviteter till fritiden.

”Skolan, äldreomsorgen, fritidsaktiviteterna.”

”I Högsby som är kommunen vill jag inte påverka något, men i Ruda där jag bor vill jag att det ska finnas saker att göra”.

”Som att det skulle finnas fler matställen som är fräscha och fina.”

Andelen ungdomar som *inte är tillräckligt intresserade* av att påverka är betydligt färre i Högsby än riket. Mönstret är liknande för grupperna som upplever sig *kunna för lite om hur de ska agera* och som *inte tror det spelar någon roll* om de är med och påverkar i frågor som berör dem samt de som anser sig *inte ha tid*. I samtliga fall sker betydande minskningar mellan 2012 och 2015 vilket antyder att ungdomarna i Högsby blivit än mer engagerade än tidigare till att vilja vara med och påverka (se tabell II:9).

Tabell II:9: Anledningar till att *inte* påverka

D 4d – Av vilka anledningar vill du inte vara med och påverka?	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Jag kan för lite om hur jag ska göra	10	20	10	32	28	29
Jag är inte tillräckligt intresserad	60	60	10	31	56	59
Jag har inte tid	10	20	10	27	27	29
Jag tror inte det spelar någon roll	20	50	20	30	32	27
Annat	10	10	0	9	8	6

Ungdomars förtroende för vuxna personer

Ungdomars *förtroende för vuxna* i Högsby är lägre än i riket, där drygt fyra av tio har förtroende för vuxna i allmänhet medan drygt sju av tio känner samma förtroende i riket. Drygt tre av tio har förtroende för *politiker* i Högsby, vilket motsvarar rikets resultat.

Sammanfattning

- Ungdomarnas intresse för *politik* och *samhällsfrågor i allmänhet* samt *vad som händer i andra länder* har ökat i både Högsby och riket, men ökningen i Högsby är betydligt högre än rikets.
- Hälften av Högsbys ungdomar uppger att de är intresserade av politik, nio av tio av nationella samhällsfrågor och samtliga svaranden är intresserade av internationella händelser.
- Upplevelsen av att ha möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer tycks vara obefintlig i Högsby. Det innebär inte att de inte tror att de kan vara med och påverka eller att de inte vill vara med och påverka, utan tvärtom, de både vill och tror att de kan påverka. I betydligt högre grad än vad ungdomarna i riket tror att de vill och kan.
- Ungdomar i Högsby har ett lågt förtroende för vuxna sett ur riksperspektivet, drygt fyra av tio litar på vuxna i allmänhet.
- Förtroendet för politiker är i förhållande till ungdomarna i övriga riket är normalt, dvs. tre av tio.

Trygghet

Trygghet är en känsla som kan vara svår att definiera eftersom upplevelsen av trygghet ofta är ospecifik och subjektiv. Tryggheten kan handla om den egna personen, oro för andra personer i sin omgivning samt oro för fysiska platser i samhället.

Känslan av trygghet och otrygghet på fysiska platser

Upplevelsen av trygghet är hög på samtliga av samhällets fysiska platser som är jämförbara över tid, i synnerhet i hemmet och på väg till och från skolan. Känslan av trygghet har stadigt minskat över tid oavsett var i landet ungdomarna bor. I Högsby har känslan av trygghet under de sex senaste åren gått ner ungefär lika mycket som för övriga riket, dvs. ungefär tjugo procent.

Hemmet är den fysiska plats i en människas liv som ska erbjuda lugn och ro. Ungdomar i Högsby upplever en högre grad av trygghet i hemmet jämfört med riket (100 jfr 86 procent för riket 2015), se tabell II:10.

Bortsett från hemmet, upplever gymnasieungdomarna i Högsby sig lite mindre trygga än ungdomarna i riket på alla andra fysiska arenor och otrygghetskänslan har succesivt gått ner de senaste sex åren. I t.ex. *skolan* är det bara tre av tio som känner sig trygga och på väg till och från skolan bara hälften, dvs. fem av tio. På fritidsgård är det endast knappt två av tio som känner sig trygga, jämfört med drygt sju av tio för sex år sedan.

Tabell II:10: Trygghet på fysiska platser

E 2 – Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen? (alltid, %) ²⁷	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
I hemmet	100	81	100	92	87	86
I mitt bostadsområde	-	-	50	-	-	63
På väg till eller från skolan	89	74	50	85	79	62
I skolan	-	-	33	-	-	64
På stan eller i centrum	50	47	18	57	47	31
På buss, tåg eller liknande	39	63	8	54	49	33
På Internet	-	37	8	-	54	45
På träningen eller annan fritidsaktivitet	-	-	42	-	-	59
På ungdomens hus, fritidsgård	72	63	17	70	34	22

Hot, våld och kränkande/orättvis behandling

Omfattningen av ungdomarnas upplevelse av att ha utsatts för *hot*, *stöld*, *misshandel* och *sexuellt våld/utnyttjande*, samt *kränkande/orättvis behandling* och *mobbning* har på riksbasis ökat med någon procentenhet under de senaste tre åren. Mellan 2012 och 2015 har *hot* gått ner medan *stöld* har ökat i Högsby. *Misshandel* har minskat, på så vis att inga i populationen har utsatts för varken misshandel eller *sexuella trakasserier*²⁸.

²⁷ 2015 ändrades svarsalternativen till alltid/oftast/sällan/aldrig från ja alltid/ja oftast/nej. Det kan ha påverkat lägre värden 2015. **OBS!** Svarsalternativet ”alltid” anges i trygghetsfrågorna. Läggs svarsalternativet ”oftast” till blir svarsfrekvensen betydligt högre. Det resulterar i att känslan av trygghet kan uppfattas som att nedgången inte är så drastisk, som det är nu förefaller.

²⁸ Notera åter att svarsantalet är lågt och då kan man få sådan här effekter att ingen utsatts som för misshandel och sexuellt våld/utnyttjande, eller som för stöld, att en respondent kan stå för en tredubbling av procentenheten.

Tabell II:11: Hot, våld och trakasserier

E 1 – Har något av det hänt dig under de senaste sex månaderna? ²⁹	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Någon har hotat mig	6	14	8	12	10	15
Någon har stulit från mig	6	5	17	11	10	14
Jag har blivit utsatt för misshandel	6	5	0	5	3	4
Jag har blivit utsatt för sexuellt våld/utnyttjande	0	10	0	3	3	3

Andelen ungdomar som blivit utsatta för mobbning, trakasserier eller utfrysning under de senaste sex månaderna visar sig ha ökat bland ungdomarna oavsett var i landet de är bosatta. I Högsby var det en knapp tredubbling samtidigt som ökningen i riket var en dryg fördubbling, se tabell II:12. Eftersom detta inte bara är en tillfällig ökning på lokal nivå, utan även sker i hela riket, är det tecken på en utveckling som bör uppmärksammas.

Tabell II:12: Utsatthet

E 3 – Har du blivit mobbad, trakasserad eller utfrysad de senaste sex månaderna (ja, %) ³⁰	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	22	14	33	8	8	17

Av de ungdomar som upplever att de blivit hotade, trakasserade och kränkta sker det främst i skolan, vilket innebär att det sker i klassrummen eller på rasterna, samt på väg till och från skolan.

Den näst vanligaste plats som ungdomar blir utsatta för kränkande/orättvis behandling eller övergrepp är den digitala sfären. Utsattheten sker då via Internet/mobil och följer på sätt även med ungdomarna in i den privata sfären; när ungdomarna går in och ska läsa sin e-post, läser inlägg på sociala medier, läser eller skriver sms/mms, ringer eller surfar på nätet. Utsatthet via den digitala sfären har haft en ökning mellan 2012 och 2015. Andelen ungdomar som utsatts är densamma oavsett var i landet de bor.

Ungdomar som blivit *orättvist behandlade* och mått dåligt av det har över tid ökat i Högsby, från knappt tre av tio till fem av tio senaste Lupp perioden. Även i riket har det skett en liten ökning sedan 2012, se Appendix tabell AII:5.

Sammanfattning

- Alla tolv ungdomarna i undersökningen i Högsby känner sig alltid trygga i sina egna hem.
- Bortsett från hemmet, upplever gymnasieungdomarna i Högsby sig lite mindre trygga på alla andra studerade fysiska arenor jämfört med ungdomarna i riket. Trygghetskänslan har succesivt minskat under de senaste sex åren.

²⁹ Svartalternativen har ändrats 2015 till ja/nej/vill inte svara från att man tidigare endast fyllde i ”ja” om man råkat ut för någon incident.

³⁰ 2015 ändrades svartalternativen till ja under en längre period/ja enstaka gånger/nej från ja/nej. Det kan ha påverkat högre värden 2015.

- Andelen *hot* har minskat medan *stöld* har ökat i Högsby. Inga har blivit *misshandlade* eller *sexuellt utnyttjade*.
- Ungdomar som blivit utsatta för *orättvis behandling och mått dåligt av det* har ökat från tre av tio till fem av tio.

Hälsa

Hälsa är ett komplext fenomen som ofta är sammankopplat med flera olika beståndsdelar i en persons liv. Enligt MUCF är det en rad faktorer som spelar roll för en persons hälsotillstånd. Det är faktorer som självförtroende/självförtroende, levnadsvanor, sexuell läggning, ekonomisk situation, koppling till arbetsmarknaden, samt olika former av kränkningar.³¹ Ett annat område som Folkhälsomyndigheten lyfter fram är skolstress. Skolstressen har sin grund i:

- strävan att få bra betyg
- en press i mycket eget ansvar
- att ha för höga krav
- att nå skönhetsidealet som förmedlas via media och reklam
- tidsbrist³²

Ungdomarnas allmänna hälsotillstånd

Drygt åtta av tio ungdomar i Högsby uppger att de har mycket god eller förhållandevis god hälsa och övriga (17 procent – två personer) uppger att de har ganska dålig hälsa.

Tabell II:13: Fysiska och psykosociala besvär

F 2 – Hur ofta har du haft följande besvär de senaste sex månaderna?(minst flera gånger i veckan, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Huvudvärk	44	21	8	20	20	18
Ont i magen	23	15	8	11	14	14
Känt dig stressad	39	21	41	27	41	45
Känt dig nedstämd	-	-	16	-	-	26
Svårt att somna	34	34	17	17	30	28
Sovit dåligt på natten	39	16	8	21	29	26

Vad gäller psykosociala besvär är *stress* den enskilda faktor som tycks öka mest och med en klar trend. Även i Högsby har andelen ungdomar som känner av stress ökat, mer än i riket, och ligger vid 2015 på ungefär samma nivå som riksgenomsnittet. Ur tabell II:13 framgår att ungdomar i Högsby känner ökad

³¹ Ungdomsstyrelsen, 2007.

³² Folkhälsomyndigheten 2016; SOU 2006:77.

grad av alla psykosociala besvär, och ligger bara lite längre än ungdomar i övriga riket. Återigen är det svårt att göra några säkra uttalanden med tanke på den begränsade svarspopulationen.

Träning, kostvanor, samt konsumtion av alkohol, tobak och droger

Kost, träning och alkohol är exempel på levnadsvanor som undersöks i Lupp. Innan resultaten presenteras bör något sägas om hur de kan kopplas samman med hälsotillståndet. Regelbunden träning bidrar ofta till en mer positiv bedömning av hälsotillståndet. I Högsby tränar fem av tio ungdomar, så att de är andfådda flera gånger i veckan, vilket något understiger riksgenomsnittet i Lupp (59 procent i riket).

Relationen mellan träning, kost, alkohol och psykosociala besvär kan se ut på lite olika sätt. Att hoppa över en måltid kan leda till magont, men magont kan även leda till att en måltid hoppas över. Utebliven måltid leder till andra psykosociala besvär (huvudvärk, trötthet m.fl.). Viktigt att komma ihåg är att hälsotillståndet påverkas av en kombination av faktorer. Bra och regelbunden kosthållning medför, precis som regelbunden träning, en mer positiv bedömning av hälsotillståndet. Riksgenomsnittet för att hoppa över frukost har över tid varit relativt konstant kring 33-34 procent. Det är en mindre andel av Högsbys ungdomar som väljer att hoppa över frukost (17 procent jfr 33 procent i riket). Lunch (17 jfr 13 procent i riket) och middag (8 jfr 10 procent) är det dubbelt så många som hoppar över än i riket.

Konsumtionen av alkohol, tobak och droger har över tid minskat både i Högsby och riket. Trots det är det ändå några få som röker, snusar, dricker folköl eller starkare alkoholhaltiga drycker, samt använder narkotika av olika slag. Konsumtionen av *tobak* är liknande i Högsby jämfört med riket 2015 medan det är en något mindre andel som *snusar* och det är något flera som dricker starksprit än i riket, se tabell AII:6. Hälften av Högsbys gymnasieungdomar uppger att de får dricka alkohol för sina föräldrar. De vanligaste sätten att få tag på alkohol är genom kompisar/kompisars syskon, flickvän/pojkvän/partner, eller från annan vuxen. Inte heller här har det skett någon förändring över tid. Användningen av *narkotika* är knappt två av tio, se tabell AII:8.

Sammanfattning

- Drygt åtta av tio ungdomar upplever sitt hälsotillstånd som gott i Högsby. Även om så är fallet, finns tendenser till olika psykosociala besvär. Det besvär som utmärker sig är ”känslan av stress”. Upplevelsen av stress är 2015 lika hög i Högsby som i riket, dvs. drygt fyra av tio.
- Fem av tio ungdomar tränar så att de är andfådda flera gånger i veckan, vilket något understiger riksgenomsnittet, som är knappt sex av tio.
- Ungdomarnas kostvanor har ändrats över tid. Det är förre som väljer att hoppa över frukost jämfört med riket. Lunch och middag är det ungefär lika många som hoppar över jämfört med riket.
- Konsumtionen av tobak är samma som riksgenomsnittet, snus något lägre och starksprit något högre. Bland de ungdomar som konsumerar alkohol är det vanligaste sätten att få tag på det genom kompisar/kompisars syskon eller genom partnern. Droger har testats i något högre utsträckning än rikets, knappt två av tio.

Arbete

Ungdomars relation till och etableringsmöjligheter på arbetsmarknaden är viktiga aspekter när det gäller synen på skolans roll i förhållande till framtiden. Många ungdomar tar sina första steg in på arbetsmarknaden genom extra- och sommarjobb och en del som inte har planer på att läsa vidare gymnasiet börjar planera för att söka jobb för att lösa sin försörjningsfråga.

Extrajobb och sommarjobb

Bland de ungdomar som ingår i undersökningen är det färre som har ett *extrajobb* i Högsby än övriga riket, åtta procent jämfört med 25 för riket, medan *sommarjobb* är mer lika 75 procent av ungdomarna 2015 vilket är en något högre siffra än för rikets 68 procent, se tabell II:14. Det vanligaste sättet för ungdomar att få sommarjobb är genom sina sociala nätverk, dvs. någon i den närmaste familjen alternativt annan släktning eller bekant.

Tabell II:14: Extra- och sommarjobb

G 1 & 2 – Arbete (ja, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Har du något extrajobb just nu?	-	29	8	-	25	25
Hade du ett sommarjobb i somras?	53	57	75	65	68	68

Sammanfattning

- Andelen ungdomar med extrajobb i Högsby har minskat sedan 2012 och är lägre än i riket.
- Något flera ungdomar i Högsby etablerar sig tidigt på arbetsmarknaden genom sommarjobb jämfört med ungdomar i övriga riket.
- Bland ungdomar som sommarjobbade var det vanligaste sättet att få det genom egna sociala nätverket.

Framtid

Majoriteten av ungdomarna har planer på att läsa vidare efter gymnasieskolans slut. Det ser ut på siffrorna som att intresset för att läsa vidare efter gymnasiet dippar aningen, men som bekant är en fem procentig förändring mindre än en person, så det går inte att göra säkra uttalanden om. Det som det går att säga något lite mer bestämt om är att det är flera Högsbyungdomar som tänker läsa vidare efter gymnasiet än vad som är vanligt i riket och att det har varit så under de senaste två undersökningarna. Vad som för övrigt sticker ut något i tabell II:15 är att en något större andel ungdomar i Högsby vill börja jobba i kommunen eller i en närliggande kommun. För övrigt är det inga större skillnader gentemot övriga riket.

Tabell II:15: Planer efter gymnasiet

H 1 – Vad skulle du helst vilja göra direkt efter gymnasiet? ³³	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Studera på högskola/universitet i Sverige	6	38	33	18	25	22
Studera utomlands	24	10	8	9	4	8
Studera på Komvux	0	0	0	0	1	1
Studera på folkhögskola	0	0	0	1	1	1
Jobba här i kommunen eller i en kommun i närheten	18	24	33	14	22	16
Jobba någon annanstans i Sverige	6	10	17	9	11	9
Jobba utomlands	12	9	0	13	7	10
Resa	12	5	8	22	10	20
Annat	6	0	0	4	4	4
Vet inte	18	5	0	6	14	8

Flyttplaner

De viktigaste skälen till att vilja flytta från kommunen är *arbete* eller *studier*. Sedan 2009 har andelen Högsbyungdomar som planerar att flytta från kommunen legat på en relativt konstant nivå på tre av fyra ungdomar, medan det i riket har ökat något, se tabell II:16. Förutom *arbete* och *studier* är den vanligaste anledningen till flytt från kommunen *möjligheten att komma närmare en större ort/stad*, se tabell AII:10.

Tabell II:16: Flyttplaner

H 3 – Tror du att du kommer flytta från den kommun där du bor?	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja	76	67	75	60	62	73
Nej	6	14	25	12	9	27
	17	19	-			

Sociala relationer och framtidsutsikter

Det bästa med Högsbys kommun är enligt nära sju av tio ungdomar närheten till *familjen/släkten* samt *kompisar eller partner* enligt nära sex av tio ungdomar. Liknande värderingar finns för riket. På delad tredje plats uppges att Högsby är en kommun som har en *bra miljö för barn att växa upp i* samt *närheten till naturen*. Se fullständig redovisning av vad som är bra att med kommunen i Appendix tabell AII:11.

Vidare kan koppling till ungdomarnas uppfattning om de får gifta sig med vem de vill göras. Upplevelsen av *valfriheten av framtida maka/make* är högre i Högsby än riket (100 jfr 91 procent i riket 2015). Aspekter som har betydelse i valet av maka/make/partner är: *bara om personen har samma religiösa/etniska/kulturella bakgrund som min egen familj* eller *om personen är av ett annat kön än mig*. Se tabell Appendix AII:12.

³³ 2009 var frågeformuleringen: ”Om du hade alla möjligheter, vad skulle du då helst göra efter grundskolan?”

Generellt sett ser ungdomarna i Högsby lika positivt på framtiden som vad ungdomar gör i riket, (92 jfr 92 procent i riket).

Sammanfattning

- Drygt nio av tio ungdomar i Högsby ser positivt på framtiden, vilket motsvarar rikets syn på framtiden.
- Den vanligaste aktiviteten efter gymnasiet är i fallande ordning att ungdomarna vill gå vidare till *högre studier inom Sverige* eller *börja arbeta inom kommunen eller i en närliggande kommun*.
- De vanligaste anledningarna till flytt från kommunen är; *arbete och studier*, samt *närheten till en större stad*.
-
- Tre av fyra ungdomar tror att de kommer flytta ifrån kommunen.
- Enligt ungdomarna är det bästa med kommunen närheten till; *familj och släkt, kompisar eller flickvän/pojkvän/partner, naturen*, samt *att det är en bra miljö för barn att växa upp i*.

Slutsatser

I detta slutsatskapitel lyfts studiens viktigaste resultat fram samt belyser resultat som utmärker sig genom att siffrorna avviker på ett speciellt sätt uppåt eller neråt gentemot riksgenomsnittet eller gentemot den egna kommunen över tid. Avsikten är som inledningsvis nämnt, att fungera som en värdeämätare i tiden samt ge ett komprimerat underlag över hur ungdomarna upplevt sin livssituation över tid avseende de fokuserade områdena: Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete samt Framtid. Förhoppningsvis kommer resultaten att fungera som ett underlag för att identifiera olika behov som i sin tur kan leda till lämpliga åtgärdsplaner och konkreta handlingsinsatser för det fortsatta ungdomspolitiska arbetet.

I kapitlet refererar ”ungdomar” och ”elever” till såväl elever i årskurs 8 som elever i gymnasiets årskurs 2. Om resonemanget endast berör en av dessa grupper framgår det av texten. När det talas om Åk 8 och Åk 2 avser det alltid Högsbyelever och inte elever i övriga riket.

Fritid

En stor del av människors vardag handlar om att få livets alla delar att gå ihop, så även för ungdomar. Det handlar om att fördela tiden och uppmärksamheten mellan skola, fritid och familjen efter de förutsättningar som ges. På det stora hela är ungdomarna i Högsby *nöjda* med sin fritidssituation. Nästan åtta av tio Åk 8 elever är nöjda med fritiden och fyra av tio anser att det finns mycket att göra. Motsvarande för Åk 2 är att drygt nio av tio ungdomar i Högsby är nöjda med sin fritid och drygt tre av tio tycker det finns mycket att göra.

Den populäraste och vanligaste fritidssysselsättningen bland ungdomar är idrott/träning, oavsett om det är strukturerad träning inom föreningslivet eller annan form av mer fri ostrukturerad träning.

Det efterfrågas i både Åk 8 och Åk 2 efter möjligheter till ett bredare urval av vanliga aktiviteter, såsom till exempel idrottsanläggningar samt mötesplatser att kunna umgås med vänner på.

Drygt fyra av tio Åk 8 elever är medlemmar i en förening och sju av tolv Åk 2 elever i Högsby är medlemmar i en förening. Möjligheterna till att kunna utöva olika fritidsaktiviteter upplevs som mindre problematisk bland ungdomarna i Högsby jämfört med riket. Såväl svårigheter att ta sig till aktiviteterna som familjens acceptans utgör mindre hinder i Högsby än i övriga riket.

Det är inga stora skillnader mellan de aktiviteter som ungdomarna i Högsby utför och var de väljer att umgås, jämfört med övriga riket. Det som sticker ut för Åk 8 eleverna är att de umgås lite mera *utomhus* och *på fritidsgård*, men mindre i *sporthall*, *gallerior* och *i centrum* jämfört med riket. Viktiga arenor för Åk 2 eleverna är; *hemma hos varandra*, *utomhus*, *på sociala medier* och *i idrottshallar*.

Skola

Skolan lägger grunden för ungdomarnas framtida förutsättningar för fortsatta studier på gymnasial och eftergymnasial nivå, samt för möjligheter till arbete. Mycket av ungdomarnas tid läggs i skolan och i de sociala relationer som utvecklas där. För att ungdomarna ska må bra, kunna utveckla sig till självständiga och trygga individer med förmåga att skapa goda sociala relationer, är det viktigt att skolan inte bara är

en plats för kunskapsutveckling, utan även en plats för trivsel samt att kunna uppmuntra till nyfikenhet och engagemang. För att det ska vara möjligt är det viktigt att ungdomarna känner en grundläggande social och fysisk trygghet och tillhörighetskänsla i skolmiljön.

Högsbys ungdomar ger i detta hänseende skolan ett ganska bra omdöme. Den generella trivseln i skolan upplevs som medelhög både i Högsby och i riket där tre av fyra trivs. Trots hög grad av trivsel förekommer; *mobbing*, *rasism* och *sexuella trakasserier*, om än i lägre utsträckning i Högsby jämfört med övriga riket. I Åk 2 trivs hälften av de tillfrågade med stämningen i skolan.

Det som har förbättrats mest för Åk 8 vad gäller bemötande och sociala relationer i skolan under de senaste tre åren är just *trivseln* och *kunskap om vad eleverna ska ha inflytande över i skolan* samt att *skolan agerar om en elev mobbar en annan*. De övriga faktorerna ligger antingen kvar på samma nivå eller har gått tillbaka. Stort sett ligger Högsby fortfarande något under riksgenomsnitt på de flesta områden. För Åk 2 förefaller det inte vara stora skillnader mellan Högsby och det mönster som framträder i riket gällande trivsel bemötande och sociala relationer. *Rasism*, och *mobbing* förekommer i samma utsträckning som riksmedelsnittet.

Den grupp ungdomar som upplever att trivseln i skolan är hög är i stor grad samma personer som anser att skolan hanterar såväl problem med mobbing som med kränkande behandling.

Generellt sett är ungdomar i både Högsby och riket mer tillfreds med sin skolgång än vid 2012. För Åk 8 elevernas del gäller det att allt har förbättrats radikalt sedan 2012 förutom för *tillgången till datorer som endast förbättrats marginellt*. Förbättringarna gäller således; *skolbiblioteket*, *skolmaten*, *undervisningen*, *möjligheten att få extra hjälp/stöd av lärare om det behövs*, *elevhälsan* samt *lärarna*. Skolmiljön för Åk 2 faller sämre ut på alla punkter i jämförelse med rikssnittet, med skillnader på så mycket som upp emot femtio procent för vissa aspekter.

Det som utmärker sig som mindre bra bland ungdomarna både i Högsby och i riket är skolmaten. Nära sju av tio ungdomar i Högsby anser att skolmaten kan förbättras vilket är en något större andel än riksgenomsnittet

Lupp-undersökningen fördjupar sig i nio områden kring vad tonåringarna upplever att de *vill* och *får* vara medbestämmande i kring skolan; Dessa nio områden är *vad jag får lära mig*, *hur vi ska arbeta*, *läxorna*, *proven*, *schemat*, *maten*, *skolans regler* samt *skolmiljön inne* och *ute*. Samma relation råder i Högsby som i riket, ungdomarna *vill* påverka mer än de upplever att de *får*. Överlag har den generella viljan hos Åk 8 eleverna till att vara med och bestämma gått upp för fyra kategorier och gått ner för ytterligare fyra kategorier hos Högsbyeleverna. Viljan till att påverka har gått upp för; *vad de ska lära sig*, *maten* och *skolmiljön ute* och *inne*. Resultaten visar samtidigt att eleverna har fått en högre grad av medbestämmande för allt förutom för; *läxorna*, *proven* och *schemat*. Positiva skillnader emot riket för vad Högsbyeleverna *vill* vara med och bestämma är allt förutom för *schemat*. Vad gäller skillnader emot riket för vad Högsbyeleverna *får* vara med och bestämma ligger Högsby över på alla kategorier förutom för *proven*. Andelen Åk 2 elever som *vill* påverka är högre 2015 jämfört med förra mätningen. Hur mycket eleverna *får* påverka är snarlika förra mätningen. Jämfört med riket *vill* Högsbyeleverna påverka mera och när det gäller hur mycket de upplever att de faktiskt *får* påverka, framstår det vara ungefär lika mycket.

Politik och samhälle

Som visades i förra avsnittet *vill* ungdomarna generellt vara delaktiga och ha inflytande över beslut som berör dem, som skolan och fritiden, samtidigt som de upplever att de *inte får* vara med och påverka i sådana beslut. Enligt den nya nationella ungdomspolitikerna ska ungdomarna ha inflytande och vara

delaktiga i samhällsutvecklingen. Utifrån ungdomarnas upplevelser har Högsby fortsatt behov av att prioritera det ungdomspolitiska arbetet. Ungdomarna behöver mer information om vad de kan ha inflytande över i skolan och samhället i övrigt samt hur de kan vara delaktiga och vilka möjligheter till påverkan som faktiskt finns.

Intresset för vad som händer i andra länder är större än för inrikesfrågor, för alla elever i både Högsbys kommun och riket och intresset fortsätter öka. Intresset för politik och inrikesfrågor fortsätter även det att öka, i både Högsby och riket. Interesseökningen är markant för både Åk 8 och Åk 2 i Högsby avseende såväl *politik* som *allmänna samhällsfrågor* och *utrikesfrågor*. Hälften av Åk 2 ungdomarna uppger att de är intresserade av politik, vilket jämförelsevis är en mycket stor andel och alla svaranden (100 procent) intresserar sig för *internationella händelser*.

Vad gäller förtroende till vuxenvärlden och auktoriteter visar resultaten att ungdomarna i Högsby har något lägre förtroende för vuxna i allmänhet, drygt fyra av tio litar på vuxna i allmänhet. Åk 8 eleverna har något högre förtroende för politiker, jämfört med ungdomarna i övriga riket medan Åk 2 elever har ett normalt förtroende för politiker i förhållande till ungdomarna i övriga riket, dvs. tre av tio.

Ungdomarnas intresse för politik och samhällsfrågor i allmänhet är inte högt. Det kan ha sin grund i att ungdomarna upplever att de *kan för lite* om hur de ska göra, *inte är tillräckligt intresserade*, anser sig *inte ha tid*, samt att *förtroendet för politiker* är lågt. Kunskapen och förtroendet kan bli högre om informationen och närheten till politiken prioriteras. Viljan till att vara med och påverka sådant som berör dem är dock högt. Ungdomarna i både Åk 8 och Åk 2 vill enligt citat ur rapportens öppna svarsalternativ gärna ha inflytande i skolan och fritidsutbudet, vilket är centrala delar i deras nuvarande levnadssituation, så intresset för politik, i bemärkelsen att vilja och kunna påverka, är förmodligen större än vad ungdomarna medvetet kan koppla samman och uttrycka.

Upplevelsen av att ha möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer är låg för Åk 8 och obefintlig för Åk 2 i Högsby. Det innebär inte att ungdomarna inte tror att de kan vara med och påverka eller att de inte vill vara med och påverka. Snarare tvärtom, både vill och tror de att de kan påverka, i betydligt högre grad än vad ungdomarna i övriga riket tror att de kan och vill.

Trygghet

Generellt sett har alla ungdomarna blivit otryggare på samhällets olika fysiska platser i både Högsby och i riket. Denna känsla av ökad otrygghet återfinns på flera platser, från det egna *hemmet* till *skolvägen*, på *bussar*, i *stan*, och på *fritidsgårdar*. Desamma gäller *Internet*, vilket i spegling av de senaste årens mediala uppmärksammade kring händelser på sociala medier inte är förvånande.

Hemmet bör vara den plats som omger en människa med trygghet. Så är det dock inte för alla. Majoriteten av ungdomarna uppgav att de *alltid* känner sig trygga i hemmet, knappt nio av tio ungdomar i Åk 8 känner sig alltid trygga i sina hem och tio av tio i Åk 2. Samtidigt visar trenden att andelen minskat i Högsby över tid. Den grupp ungdomar som *alltid* känner sig trygga i hemmet är hög, men resultaten visar att det finns en liten grupp som inte *alltid* är det. Anledning till otrygghet i hemmet kan ha sin grund i kränkande/orättvis behandling, våld eller andra övergrepp, alkohol, drog- eller annat missbruk hos familj och släkt. Att öka andelen ungdomar som alltid känner sig trygga i hemmet är ingen lätt uppgift och fordrar insatser på ett kommun- och förvaltningsövergripande plan, samt att personal inom skolan får kunskap och information om hur de tidigt kan upptäcka tecken som indikerar på utsatthet, oavsett om det är i ungdomens egna hem, i skolan eller på någon annan fysisk plats i kommun. Politiker är viktiga i kommunens arbete att prioritera utsatthet hos unga. Det görs lättast (och kanske även bäst) genom att medvetandegöra och synliggöra problematiken om att det finns barn och ungdomar som är utsatta i det egna hemmet och på samhällets olika arenor.

Genomgående både i Högsby och i riket gällande trygghet på samhällets olika fysiska platser, är att andelen Åk 8 ungdomar som alltid känner sig trygga minskar. Andelen som alltid känner sig trygga på samhällets olika arenor är stort sett jämförliga med riket (förutom för på träning eller annan fritidsverksamhet), men andelen har minskat mer drastiskt i Högsby jämfört med riket sedan 2012. Speciellt på arenorna; *till och från skolan, på stan eller i centrum, buss, tåg eller liknande* samt på *Internet*. Bortsett från hemmet, upplever gymnasieungdomarna i Högsby sig lite mindre trygga på alla andra fysiska arenor än ungdomarna i riket. Trygghetskänslan har succesivt minskat under de senaste sex åren.

Känslan av trygghet kontra otrygghet påverkas bland annat av i vilken utsträckning ungdomar blivit eller blir utsatta för; *hot, misshandel, stöld, sexuellt våld/utnyttjande*, samt *kränkande/orättvis behandling och mobbning*. Stöld visar sig vara de kategorier som ökat mest över tid i både Högsby och riket för både Åk 8 och Åk 2, följd av *misshandel* och *sexuellt våld*. Utsattheten för *hot* har minskat för både Åk 8 Och Åk 2. I Åk 2 har inga blivit misshandlade eller sexuellt utnyttjade.

Kränkande/orättvis behandling förekommer inte enbart på fysiska platser, utan även i den digitala sfären. Det innebär att ungdomar som utsätts för negativ behandling och övergrepp sällan känner sig fria från det, eftersom mobil/Internet alltid finns tillgänglig dygnet runt, i hemmet och i skolans olika sfärer som klassrummen, skolbiblioteket, på rasterna m.fl. Det går varken att gömma sig, värja sig eller fly ifrån hotet.

Ungdomar som blivit utsatta för orättvis behandling och mått dåligt av det har främst blivit det av andra ungdomar, familj/släkt eller personal inom skola. I Åk 2 har andelen ungdomar som blivit utsatta för orättvis behandling och mått dåligt av det ökat från tre av tio till fem av tio. Majoriteten av ungdomarna vet vart de ska vända sig om de blivit illa behandlade eller mår dåligt, men en mindre grupp har inte kunskap om detta.

Hälsa

Generellt uppfattar ungdomarna i Högsby sin hälsa som i allmänhet god. I både Åk 8 och Åk 2 rapporterar åtta av tio elever sin hälsa som mycket eller ganska bra och visar även på en förbättring över tiden. Trots det upplever ungdomarna ändå olika psykosociala besvär. De besvär som utmärker sig mest är: *svårigheter att somna, nedstämdhet* och känslan av *stress*. Åk 8 ungdomarnas upplevelse av stress har över tid minskat och är 2015 väsentligt lägre jämfört med övriga riket. Nivån på fysiska och psykosociala besvär som; *stress, huvudvärk och ont i magen* är lite lägre bland ungdomarna i Högsby än i övriga riket, medan motsatsen gäller för; *nedstämdhet*, och *sömnproblem*. Upplevelsen av stress är för Åk 2 lika hög i Högsby som i riket, dvs. drygt fyra av tio känner av det. Ungdomarnas känsla av stress har ofta sin grund i både samhällets och deras egna krav på prestationer. Ungdomar ställer idag höga krav på att klara av och prestera i skolarbetet, utöva och prestera inom idrott/träning, samt att leva upp till förväntningarna inom livets alla områden.

Ungdomarnas kostvanor har ändrats över tid. Det finns en tendens till att en större andel väljer att hoppa över måltider, främst frukost. Det kan i förlängningen inte bara leda till nedsatt koncentrationsförmåga, utan även till försämrad hälsa genom olika typer av besvär som huvudvärk eller magont och dessutom försämrad prestationsförmågan. Jämfört med riket är det nio procent fler Åk 8 ungdomar i Högsby som väljer att hoppa över både frukost såväl som lunch och middag. För Åk 2 är det färre som väljer att hoppa över frukost jämfört med riket. Lunch och middag är det ungefär lika många som hoppar över jämfört med riket.

Fem av tio Åk 8 och Åk 2 ungdomar tränar så att de är andfådda flera gånger i veckan, vilket ligger ganska nära riksgenomsnittet.

Konsumtionen av alkohol och cigaretter är lite högre för Åk 8 i Högsby än i riket, medan nyttjande av snus är lägre. Konsumtionen av droger är obefintlig. För Åk 2 är konsumtionen av tobak samma som riksgenomsnittet, snus lägre och starksprit högre. Droger har testats i något högre utsträckning än rikets, knappt två av tio. Bland de ungdomar som konsumerar alkohol är det vanligaste sättet att få tag på det genom kompisar/kompisars syskon eller genom partnern.

Arbete

Betydligt fler ungdomar i Högsby har senaste året haft sommarjobb än ungdomar i övriga riket. Högsbys Åk 8 ungdomar etablerar sig på arbetsmarknaden genom både sommarjobb och extrajobb i lite högre omfattning än ungdomarna i riket.

Något flera Åk 2 ungdomar i Högsby etablerar sig tidigt på arbetsmarknaden genom sommarjobb jämfört med ungdomar i övriga riket, medan andelen ungdomar med extrajobb i Högsby har minskat sedan 2012 och är lägre än i riket.

Det vanligaste sättet att få ett jobb är via kontakter i det sociala nätverket. Möjligen finns utrymme för kommun och skola att vidta ytterligare åtgärder i syfte att underlätta inträdet på arbetsmarknaden för ungdomar utan ett tillräckligt socialt nätverk.

Framtid

Det är fler ungdomar som vill läsa vidare efter grundskolan i en annan kommun än i Högsby.

Den vanligaste aktiviteten efter gymnasiet är i fallande ordning att ungdomarna vill gå vidare till *högre studier inom Sverige* eller *börja arbeta inom kommunen eller i en närliggande kommun*.

Drygt hälften av Åk 8 ungdomarna tror de kommer flytta ifrån kommunen, vilket är en större andel än riksgenomsnitt, medan tre av fyra Åk 2 ungdomar tror att de kommer flytta ifrån kommunen.

Tonåringarna som tror sig komma flytta, anger *arbete* eller *studier* som de viktigaste skälen, med önskan att *komma närmare en större stad* och/eller tillgängligheten till *prefererade fritidsintressen*.

Enligt ungdomarna är det bästa med kommunen närheten till; *familj och släkt, kompisar eller flickvän/pojkvän/partner, naturen*, samt *att det är en bra miljö för barn att växa upp*

Avslutningsvis ser ungdomarna i Högsby positivt på framtiden, precis som ungdomarna i riket. Drygt nio av tio Åk 2 ungdomar och nära tio av tio Åk 8 ungdomar ser positivt på framtiden.

Referenser

Prop. 2004/05:2, ”Makt att bestämma – rätt till välfärd”, 2004.

Prop. 2013/14:191, ”Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande”, 2013.

SOU 2006:77, ”Ungdomar, stress och psykisk ohälsa – analyser och förslag till åtgärder”. Statens offentliga utredningar, 2006.

Ungdomsstyrelsen, (2007) ”Ungdomar, fritid & hälsa – en forskningsöversikt om fritidens skydds- och riskfaktorer”, Nr. 2007:13, ungdomsstyrelsens skrifter. Fritzes tryckeri, ISBN-978-91-89050-99-0.

Westring, M., (2012) ”Resultat och analys av enkätundersökning årskurs 8”, Lupp rapport 2012, Oskarshamns kommun, 2012.

Wågman, T., (2009) ”Det som gäller ungdomars framtid”, Lupp rapport 2009, Mörbylånga kommun, 2009.

Wågman, T., (2011) ”Lyssna mer på ungdomarna. Gör inte bara undersökningen, utan gå ut och prata med oss!”, Lupp rapport 2011, Skövde kommun, 2011.

Internet

Folkhälsomyndigheten, 2016-02-26. *Barn och ungas hälsa och Psykisk ohälsa vanligare bland elever som är stressade* (Pub. 2016-02-18)

www.folkhalsomyndigheten.se

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhälles frågor, 2016-02-12

www.mucf.se (under fliken Sveriges ungdomspolitik)

Rädda barnen 2016-02-16

www.raddabarnen.se

Skolverket 2016-05-25

www.skolverket.se

United Nations International Children Emergency Fund (United Nations Children's Fund) Unicef, 2016-02-26

www.unicef.se

Appendix A – Tabeller, Åk 8

Tabell A:1: Fritiden

B 1 – Hur mycket tycker du det finns att göra på fritiden? (väldigt mycket/ganska mycket, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	66	44	41	74	71	74

Tabell A:2: Nöjdhet

A 10 – Hur nöjd är du med ditt liv när det handlar om följande? (mycket nöjd/ganska nöjd, %) ³⁴	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Skolan	-	72	76	-	76	84
Kompisar	-	89	94	-	88	93
Familjen	-	86	95	-	86	93
Dina pengar	-	64	86	-	72	86
Fritiden	-	-	87	-	-	90
Livet som helhet	-	81	80	-	83	88

Tabell A:3: Möjlighet och kostnader för fritidsaktiviteter

B 2 – Hur stämmer dessa påståenden in på dig? (stämmer helt/stämmer delvis, %) ³⁵	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Det finns saker att göra, men inget som intresserar mig	-	-	78	-	-	62
Det finns saker att göra, men min familj säger nej	-	-	22	-	-	26
Det finns saker att göra, men jag kan inte ta mig dit	-	-	39	-	-	37
Det finns saker att göra, men det kostar för mycket	-	-	33	-	-	38

Tabell A:4: Medlemskap i föreningar

B 6 – Är du medlem i någon förening? (ja, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	51	44	-	65	63

³⁴ 2012 har frågan fem svarsalternativ, men 2015 fyra stycken då ”varken eller” tas bort. Det finns goda skäl att anta att denna förändring har påverkat svarfs fördelningen i positivt hänseende, men det behöver kontrolleras mot övriga kommuner.

³⁵ Stämmer delvis utgör cirka 4/5-delar av värdet.

Tabell A:5: Orättvist behandlad

E 4 – Har du de senaste sex månaderna blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått dåligt? (ja, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	49	41	-	35	37

Tabell A:6: Alkohol-, tobaks- och drogvanor

F 6 – Hur ofta brukar du? (sällan/aldrig, %) ³⁶	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Röka cigaretter	79	92	90	83	92	92
Snusa	92	99	97	91	95	95
Dricka folköl	81	93	85	83	94	94
Dricka starköl, starkcider, alkoläsk, vin eller sprit	55	75	82	75	90	90

Tabell A:7: Konsumtion av alkohol

F 7 – Får du dricka alkohol för dina föräldrar? (ja, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	15	7	3	8	5	4

Tabell A:8: Användning av droger

F 8 – Har du någon gång använt narkotika? (ja, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	6	0	-	4	4

Tabell A:9: Planer för fortsatta studier efter grundskolan

H 2 – Tror du att du kommer läsa vidare efter grundskolan?	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja, studieförberedande program	-	-	34	-	-	34
Ja, yrkesförberedande program	-	-	16	-	-	15
Ja, men är osäker på programinriktning	-	-	33	-	-	33
Nej, det tror jag inte	-	-	2	-	-	2
Vet inte	-	-	15	-	-	16

³⁶ 2012 motsvarar svarsalternativen aldrig/någon gång per år och 2009 aldrig/en gång om året eller mer sällan.

Tabell A:10: Anledning till flytt

H 3b – Av vilken anledning tror du att du kommer flytta från kommunen? ³⁷	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Arbete	46	24	21	41	43	46
Studier	41	32	20	32	42	45
Mina fritidsintressen	-	14	18	-	19	30
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner	29	6	8	27	15	14
Familj och släkt	-	4	10	-	5	9
Bostadssituationen i kommunen	-	3	12	-	3	4
Vill ha närmare till naturen	-	-	3	-	-	3
Vill ha närmare till större ort/stad	-	-	13	-	-	29
Här kan jag inte vara den jag är	-	-	10	-	-	9
Vet inte	5	1	0	8	2	3
Annan orsak	17	4	12	8	9	12

Tabell A:11: Det bästa med kommunen

H 4 – Vad tycker du är det bästa med att bo i din kommun? ³⁸	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Möjligheten till arbete	-	-	10	-	-	14
Möjligheten till fortsatta studier	-	-	15	-	-	17
Mina fritidsintressen	-	-	20	-	-	32
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner	-	-	43	-	-	44
Familj och släkt	-	-	44	-	-	48
Bostadssituationen i kommunen	-	-	3	-	-	3
Närheten till naturen	-	-	38	-	-	20
Närheten till större ort/stad	-	-	10	-	-	9
Bra miljö för barn att växa upp i	-	-	20	-	-	20
Här kan jag vara den jag är	-	-	16	-	-	11
Vet inte	-	-	3	-	-	14
Annan orsak	-	-	12	-	-	3

Tabell A:12: Giftermål

H 5 – Får du gifta dig med vem du vill? ³⁹	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja, jag får gifta mig med vem jag vill	-	85	75	-	84	84
Ja, men bara om personen har samma religiösa/etniska/kulturella bakgrund som min familj	-	3	5	-	3	4
Ja, men bara om personen är av ett annat kön än mig	-	-	8	-	-	3
Nej	-	0	0	-	2	1
Vet inte	-	13	13	-	11	8

³⁷ 2015 kan man ange max tre svarsalternativ istället för två. Och svarsalternativen förändras kontinuerligt. Omöjligt att jämföra över tid och därmed onödigt med tabell. Fokusera på att det är jobb och studier som är det mest centrala.

³⁸ Man kan ange tre svarsalternativ vilket gör att totalen överstiger 100 procent.

³⁹ Frågan är omformulerad 2015 (inkluderade tidigare sambo också) samt har ett nytt svarsalternativ.

Appendix AII – Tabeller, Åk 2

Tabell AII:1: Fritiden

B 1 – Hur mycket tycker du det finns att göra på fritiden? (väldigt mycket/ganska mycket, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	17	30	33	82	60	61

Tabell AII:2: Nöjdhet

A 10 – Hur nöjd är du med ditt liv när det handlar om följande? (mycket nöjd/ganska nöjd, %) ⁴⁰	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Skolan	-	85	92	-	73	85
Kompisar	-	100	100	-	86	92
Familjen	-	90	83	-	83	92
Dina pengar	-	45	75	-	55	75
Fritiden	-	-	75	-	-	86
Livet som helhet	-	70	91	-	80	86

Tabell AII:3: Möjlighet och kostnader för fritidsaktiviteter

B 2 – Hur stämmer dessa påståenden in på dig? (stämmer helt/stämmer delvis, %) ⁴¹	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Det finns saker att göra, men inget som intresserar mig	-	-	67	-	-	64
Det finns saker att göra, men min familj säger nej	-	-	0	-	-	10
Det finns saker att göra, men jag kan inte ta mig dit	-	-	42	-	-	43
Det finns saker att göra, men det kostar för mycket	-	-	33	-	-	47

Tabell AII:4: Medlemskap i föreningar

B 6 – Är du medlem i någon förening? (ja, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	-	42	-	53	54

⁴⁰ 2012 har frågan fem svarsalternativ, men 2015 fyra stycken då ”varken eller” tas bort. Det finns goda skäl att anta att denna förändring har påverkat svarsfördelningen i positivt hänseende, men det behöver kontrolleras mot övriga kommuner.

⁴¹ Stämmer delvis utgör cirka 4/5-delar av värdet.

Tabell AII:5: Orättvist behandlad

E 4 – Har du de senaste sex månaderna blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått dåligt? (ja, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	29	50	-	33	37

Tabell AII:6: Alkohol-, tobaks- och drogvanor

F 6 – Hur ofta brukar du? (sällan/aldrig, %) ⁴²	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Röka cigaretter	39	65	75	64	62	76
Snusa	78	78	92	76	77	84
Dricka folköl	59	82	83	65	66	82
Dricka starköl, starkcider, alkoläsk, vin eller sprit	35	55	42	26	28	51

Tabell AII:7: Konsumtion av alkohol

F 7 – Får du dricka alkohol för dina föräldrar? (ja, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	78	24	50	52	42	35

Tabell AII:8: Användning av droger

F 8 – Har du någon gång använt narkotika? (ja, %)	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	1	17	-	11	11

Tabell AII:9: Planer för fortsatta studier efter gymnasiet

H 2 – Tror du att du kommer läsa vidare efter gymnasiet, direkt eller senare	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja, på universitet/högskola			83	30	25	59
Nej, jag kommer inte att läsa vidare			17	60	55	17
Vet inte			0	10	14	24

⁴² 2012 motsvarar svarsalternativen aldrig/någon gång per år och 2009 aldrig/en gång om året eller mer sällan

Tabell AII:10: Anledning till flytt

H 3b – Av vilken anledning tror du att du kommer flytta från kommunen? ⁴³	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Arbete	56	24	56	50	28	44
Studier	67	38	56	35	27	51
Mina fritidsintressen	-	0	25	-	6	17
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner	72	5	25	22	7	14
Familj och släkt	-	10	0	-	2	5
Bostadssituationen i kommunen	-	5	17	-	2	4
Vill ha närmare till naturen	-	-	0	-	-	2
Vill ha närmare till större ort/stad	-	-	42	-	-	26
Här kan jag inte vara den jag är	-	-	8	-	-	7
Vet inte	-	0	0	-	1	4
Annan orsak	-	-	-	-	4	12

Tabell AII:11: Det bästa med kommunen

H 4 – Vad tycker du är det bästa med att bo i din kommun? ⁴⁴	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Möjligheten till arbete	-	10	8	-	11	15
Möjligheten till fortsatta studier	-	19	0	-	12	9
Mina fritidsintressen	-	5	25	-	-	22
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner	-	14	58	-	26	46
Familj och släkt	-	43	67	-	47	52
Bostadssituationen i kommunen	-	5	8	-	3	4
Närheten till naturen	-	10	33	-	-	22
Närheten till större ort/stad	-	0	8	-	-	7
Bra miljö för barn att växa upp i	-	0	33	-	7	21
Här kan jag vara den jag är	-	-	8	-	-	9
Vet inte	-	19	8	-	19	11
Annan orsak	-	5	0	-	7	3

Tabell AII:12: Giftermål

H 5 – Får du gifta dig med vem du vill? ⁴⁵	HÖGSBY			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja, jag får gifta mig med vem jag vill	-	86	100	-	91	91
Ja, men bara om personen har samma religiösa/etniska/kulturella bakgrund som min familj	-	0	0	-	3	3
Ja, men bara om personen är av ett annat kön än mig	-	-	0	-	-	2
Nej	-	10	0	-	2	1
Vet inte	-	5	0	-	5	3

⁴³ 2015 kan man ange max tre svarsalternativ istället för två. Och svarsalternativen förändras kontinuerligt. Omöjligt att jämföra över tid och därmed onödigt med tabell. Fokusera på att det är jobb och studier som är det mest centrala.

⁴⁴ Man kan ange tre svarsalternativ vilket gör att totalen överstiger 100%.

⁴⁵ Frågan är omformulerad 2015 (inkluderade tidigare sambo också) samt har ett nytt svarsalternativ.

REGION FÖRBUNDET
I KALMAR LÄN